

مجموعه قوانین

حفاظت، دسترسی و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشاورزی و منابع طبیعی

سال ۱۴۰۰

وزارت جهاد کشاورزی

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

مرکز ملی مدیریت منابع ژنتیکی کشاورزی و منابع طبیعی کشور

مجموعه قوانین حفاظت، دسترسی و بهره‌برداری از منابع

ژنتیکی کشاورزی و منابع طبیعی کشور

تدوین:

دکتر محمد جعفر آقایی^۱ - دکتر شیرین محمودی^۲

۱- رئیس مرکز ملی مدیریت منابع ژنتیکی کشاورزی و منابع طبیعی کشور

۲- محقق مرکز ملی مدیریت منابع ژنتیکی کشاورزی و منابع طبیعی کشور

عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	: Iran. Laws, etc. مجموعه قوانین حفاظت، دسترسی و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشاورزی و منابع طبیعی کشور/ تدوین محمد جعفرآقایی، شیرین محمودی؛ [برای] وزارت جهاد کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، مرکز ملی مدیریت منابع ژنتیکی کشاورزی و منابع طبیعی کشور.
مشخصات نشر	: تهران: سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، معاونت آموزش و ترویج کشاورزی، نشر آموزش کشاورزی، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۸۵ص.: جدول.
شابک	: 978-964-520-987-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: گیاهان -- ذخایر ژنتیکی -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Germplasm resources, Plant -- Law and legislation -- Iran
موضوع	: گیاهان -- ذخایر ژنتیکی -- قوانین و مقررات
موضوع	: Germplasm resources, Plant -- Law and legislation
موضوع	: گیاهان -- ایران -- ذخایر ژنتیکی -- سیاست دولت
موضوع	: Germplasm resources, Plant -- Government policy -- Iran
موضوع	: کشاورزی -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Agricultural laws and legislation -- Iran
شناسه افزوده	: جعفرآقایی، محمد، ۱۳۴۵-، گردآورنده
شناسه افزوده	: JaffarAghaei, Mohammad
شناسه افزوده	: محمودی، شیرین، ۱۳۶۸-، گردآورنده
شناسه افزوده	: سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی. مرکز ملی مدیریت منابع ژنتیکی کشاورزی و منابع طبیعی کشور
شناسه افزوده	: سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی. معاونت آموزش و ترویج کشاورزی. نشر آموزش کشاورزی
رده بندی کنگره	: KHM۳۷۴۵
رده بندی دیویی	: ۵۵۰۴۸۶/۳۴۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۵۱۰۲۹۶
اطلاعات رکورد	: فیبا
کتابشناسی	

نام اثر: مجموعه قوانین حفاظت، دسترسی و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی

کشاورزی و منابع طبیعی کشور

تدوین: دکتر محمد جعفر آقایی – دکتر شیرین محمودی

ناشر: نشر آموزش کشاورزی

شماره فروست: 400-54k

شمارگان: محدود

سال: ۱۴۰۰

فهرست مطالب

مقدمه:		أ
قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به معاهده بین المللی ذخایر ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی		۱
قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشور		۴۳
آیین نامه اجرایی شرایط دسترسی و نحوه بهره‌برداری ژنتیکی		۵۳

مقدمه:

منابع ژنتیکی به همراه آب و خاک به عنوان منابع سه‌گانه و پایه‌ای بخش کشاورزی محسوب می‌گردند. بطوری که میزان و پایداری تولیدات کشاورزی در حال حاضر و برای نسل‌های آینده در گروه حفاظت و بهره‌برداری پایدار از این منابع ارزشمند است. البته منابع ژنتیکی حتی در بهره‌برداری بهینه از منابع آب و خاک نیز نقش محوری دارند. در کشوری مانند ایران که همیشه با محدودیت آب و خاک زراعی و تنش‌های شدید محیطی روبرو هستند، این منابع ارزشمند علاوه بر ایفای نقش کلیدی در افزایش و پایداری تولید، در حفاظت منابع آب، خاک و محیط زیست نقش اساسی دارند. خوشبختانه ایران یکی از کشورهای نسبتاً غنی دنیا از نظر منابع ژنتیکی به شمار می‌رود که از جمله مهم‌ترین ثروت‌های ملی هر کشوری محسوب می‌شود. آزاد سازی پتانسیل این ذخایر ارزشمند که دست‌مایه اصلی سازگاری کشاورزی با تغییر شرایط تولید، ایجاد ارقام و نژادهای جدید تجاری و تولیدات بیوتکنولوژیک برتر می‌باشد تحول بزرگی را در تولیدات غذا، کشاورزی، دارویی، شیمیایی و صنعتی در کشور ایجاد خواهند کرد. بنابراین حفاظت و صیانت از این منابع پایه‌ای و ظرفیت‌سازی در بهره‌برداری بهینه از آن، در جهت شکوفائی اقتصاد ملی، امنیت غذایی و افزایش سطح درآمد روستائیان از اهمیت فوق العاده‌ای برخوردار است. اهمیت منابع ژنتیکی در حفظ توانایی‌های تولید محصولات کشاورزی در شرایط متغیر زمین، بقدری است که کشورهای جهان برای اطمینان از دسترسی مداوم به منابع ژنتیکی سازکارهای بین‌المللی را برای ساماندهی این منابع در سطح جهانی ایجاد کرده‌اند. یکی از مهمترین معاهدات بین‌المللی در زمینه دسترسی به منابع ژنتیکی معاهده بین‌المللی ذخایر ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی است که در هماهنگی با کنوانسیون تنوع زیستی و با هدف تامین امنیت غذایی جهانی از طریق حفاظت، مبادله، بهره‌برداری پایدار از منابع ژنتیکی گیاهان زراعی، اشتراک منصفانه منافع حاصل از بهره‌برداری و همچنین شناسایی حقوق کشاورزان در ایجاد و نگهداری از این تنوع در سال ۲۰۰۱ در مادرید منعقد گردید. این معاهده کشورهای جهان را متعهد می‌نماید که مانع دسترسی سایر کشورها به منابع

ژنتیکی گیاهانی که برای تولید غذای مردم جهان ضروری هستند، نشده و از طرف دیگر بهره‌برداران از منابع ژنتیکی را متعهد می‌سازد که حقوق کشورهای مالک این منابع را رعایت نمایند. در سال ۱۳۸۴ با تصویب یک ماده واحده در مجلس شورای اسلامی ایران بطور رسمی به این معاهده پیوست. با وجود غنای منابع ژنتیکی ایران و سابقه طولانی برنامه‌های حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشور، این منابع نیز همانند منابع آب و خاک در معرض عوامل فرسایش ژنتیکی و بهره‌برداری نامناسب به شدت در معرض خطر قرار دارد و با آنکه تلاش‌های ارزشمندی در اسناد بالادستی نظام برای معرفی این منابع به عنوان سرمایه‌های ملی انجام گردیده بود اما این اسناد نتوانستند مانع فرسایش و آسیب به این منابع گردند. تلاش‌های رسمی برای ایجاد زیرساخت‌های قانونی رسمی برای ساماندهی حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی از اوایل دهه ۸۰ شمسی در کشور آغاز گردیده بود. از آنجا که بطور سنتی برنامه‌ها و زیرساخت‌های حفاظت از منابع ژنتیکی در حوزه گیاهی نسبت به سایر حوزه‌ها پیشگام بودند، اولین تلاش‌ها برای تهیه و ارایه لایحه قانونی حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی در بانک ژن گیاهی ملی ایران و به همت دکتر جواد مظفری آغاز گردید. به زودی مشخص شد که نه تنها منابع ژنتیکی گیاهی، بلکه همه‌ی منابع ژنتیکی کشاورزی و منابع طبیعی و حتی منابع ژنتیکی حیات وحش و محیط زیست و منابع ژنتیکی پزشکی پزشکی انسانی نیز باید در ذیل یک ساختار قانونی مورد حمایت قرار گیرند. برای رسیدن به همراهی و هماهنگی میان حوزه‌های مختلف منابع ژنتیکی، تفاهم میان دستگاه‌های متولی با دیدگاه‌های متفاوت و آشنایی دولتمردان و سیاستمداران با اهمیت این منابع، زمان و انرژی بسیار زیادی صرف شد و در نهایت قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی در سال ۱۳۹۳ در مجلس شورای اسلامی تأیید و در سال ۱۳۹۷ ابلاغ گردید. تصویب این قانون زیرساخت قانونی لازم برای ساماندهی برنامه‌های حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی را فراهم ساخته و برای اولین بار دسترسی غیر مجاز به این منابع، خسارت به زیستگاه‌ها و رهاسازی گونه‌های مهاجم بیگانه را بعنوان اعمال مجرمانه و قابل پیگیری به رسمیت شناخت. اجرایی شدن این قانون نیازمند آئین‌نامه اجرایی بود که در ماده ۶ قانون پیش‌بینی شده بود و باید نحوه دسترسی و بهره‌برداری از این منابع را معین می‌کرد. تهیه پیش‌نویس آئین‌نامه از نیمه دوم سال ۱۳۹۷ آغاز و در نهایت در پایان سال ۱۳۹۸ به دبیرخانه هیات دولت ارایه گردید. و هیات وزیران در جلسه ۱۴۰۰/۴/۶ آن را تصویب و

ابلاغ نمود. در تهیه لایحه قانون و همچنین تهیه پیش نویس آئین نامه اساتید، پژوهشگران و همکاران متعددی از معاونت‌ها و سازمان‌های اجرایی و موسسات تحقیقاتی زیرمجموعه وزارت جهاد کشاورزی و همچنین، دانشگاه‌ها و معاونت پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت دادگستری، جهاد دانشگاهی، انجمن‌های علمی، دستگاه‌های نظارتی، مرکز پژوهش‌های مجلس، کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی و کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی، کمیسیون علمی و تحقیقاتی هیات دولت و بسیاری دستگاه‌های دیگر مشارکت فعال داشتند، دانشمندان بزرگواری زحمات طاقت فرسایی را در این راه متقبل گردیدند که نام بردن از همه آنها از مجال این نوشتار خارج است، زحمات و تلاش‌های آنان همواره مورد تقدیر است. اجرایی شدن قانون و آئین نامه و ساماندهی منابع ژنتیکی هنوز مستلزم ایجاد زیرساخت‌های فیزیکی و همچنین تدوین دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌هایی است که در آئین نامه پیش‌بینی گردیده و امید است با همت همه عزیزان و بزرگوارانی که تا کنون این راه صعب را پیموده‌اند این موارد نیز فراهم گردیده و شاهد شکوفایی و بهره‌برداری پایدار از منابع ژنتیکی در راه توسعه کشور عزیز اسلامی باشیم.

محمد جعفرآقایی

رئیس مرکز ملی مدیریت منابع ژنتیکی

کشاورزی و منابع طبیعی کشور

فصل اول

قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به معاهده بین
المللی ذخایر ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی

مصوب ۱۳۸۴

مجلس شورای اسلامی

قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به معاهده بین المللی ذخایر ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی

ماده واحده - به دولت جمهوری اسلامی ایران اجازه داده می شود به معاهده ذخایر ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی مصوب ۱۳۸۰/۸/۱۲ هجری شمسی برابر با سوم نوامبر ۲۰۰۱ میلادی، سی و یکمین کنفرانس سازمان کشاورزی و خوارو بار جهانی سازمان ملل متحد در شهر رم مشتمل بر یک مقدمه و سی و پنج ماده و دو پیوست (به شرح پیوست) ملحق شود و اسناد مربوط را مبادله نماید. وزارت جهاد کشاورزی به عنوان مرجع ملی این معاهده تعیین می شود.

تبصره - در اجرای بند (۳) ماده (۲۲) معاهده فوق الذکر، در مورد اختلافی که طبق بند (۱) یا (۲) ماده (۲۲) حل نشود، هر دو راه حل اختلاف زیر با رعایت اصل یکصد و سی و نهم (۱۳۹) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به عنوان صلاحیت الزامی پذیرفته می شود:

الف - داوری طبق تشریفات مندرج در بخش (۱) پیوست (۲) این معاهده.

ب - ارجاع اختلاف به دیوان بین المللی دادگستری.

بسم الله الرحمن الرحيم

معاهده بین‌المللی منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی

(مصوب سوم نوامبر ۲۰۰۱ برابر ۱۳۸۰/۸/۱۲)

مقدمه

طرف‌های متعاهد؛

با اعتقاد به اینکه منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی ماهیت خاصی دارند و خصوصیات و مسائل خاص آن‌ها نیازمند راهکارهای ویژه می‌باشد؛

با نگرانی از فرسایش مداوم این منابع؛

با توجه به اینکه منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی نگرانی مشترک همه کشورها است و در همه کشورها به میزان زیادی بستگی به منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی دارد که مبدأ آن‌ها جای دیگریست؛

با قبول اینکه حفاظت، اکتشاف، جمع‌آوری، شناسایی، ارزیابی و ثبت منابع ژنتیکی گیاهی و برای غذا و کشاورزی در نیل به اهداف اعلامیه رم در مورد امنیت جهانی غذایی و برنامه اقدام اجلاس جهانی غذا و برای دستیابی به توسعه پایدار کشاورزی برای نسل حاضر و نسل آینده، امری حیاتی است و اینکه توان کشورهای در حال توسعه و کشورهای با اقتصاد گذرا برای به عهده گرفتن این چنین مسؤولیت‌هایی نیازمند تقویت فوری می‌باشد؛

با توجه به اینکه «برنامه اقدام جهانی برای حفاظت و استفاده پایدار از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی» چارچوب مورد توافق بین‌المللی برای اینگونه فعالیت‌هاست؛

همچنین با قبول اینکه منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی، ماده اولیه و ضروری اصلاح گیاهان زراعی از طریق انتخاب کشاورزان، اصلاح کلاسیک نباتات یا فناوری زیستی نوین می‌باشد و در سازگاری با تغییرات غیر قابل پیش بینی زیست محیطی و نیازهای آتی بشر ضروری است؛

با تأیید اینکه نقش کشاورزان در گذشته، حال و آینده در تمام مناطق جهان بویژه در مراکز پیدایش و تنوع، در زمینه حفاظت، اصلاح و در دسترس قرار دادن این منابع، اساس حقوق کشاورزان می‌باشد؛

همچنین با تأکید بر حقوق شناخته شده در این معاهده برای حفظ، استفاده، تبادل و فروش بذر و دیگر مواد تکثیر شونده تولید شده توسط کشاورزان و مشارکت در اتخاذ تصمیم و تسهیم منصفانه و عادلانه منافع حاصل از بهره‌برداری از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی، اساس تحقق حقوق کشاورزان و نیز ارتقاء حقوق کشاورزان در سطح ملی و بین‌المللی می‌باشد؛

با تشخیص اینکه این معاهده و دیگر موافقتنامه‌های بین‌المللی مربوط به این معاهده، بایستی از نظر امنیت غذایی و کشاورزی پایدار مؤید همدیگر باشند،

با قبول اینکه هیچ چیزی در این معاهده نباید به گونه‌ای تفسیر شود که به معنی تغییر تعهدات و حقوق طرف‌های متعاقد به موجب سایر موافقتنامه‌های بین‌المللی باشد؛

با درک اینکه منظور از عبارت فوق این نیست که سلسله مراتبی بین این معاهده و دیگر موافقتنامه‌های بین‌المللی ایجاد کند؛

با آگاهی از اینکه مسئله مدیریت منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی نقطه تلاقی کشاورزی، محیط زیست و تجارت می‌باشد و با اعتقاد بر اینکه بایستی بین این بخش‌ها هم‌افزایی وجود داشته باشد؛

با آگاهی از مسؤولیت خود در قبال نسل‌های گذشته و آینده برای حفاظت از تنوع جهانی منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی؛

با تشخیص اینکه کشورها در اعمال حقوق حاکمیتی خود بر منابع ژنتیکی گیاهی خود برای غذا و کشاورزی می‌توانند به صورت متقابل از ایجاد نظام چند جانبه مؤثر برای دسترسی آسان به تعداد مشخص و توافق شده‌ای از این منابع و تسهیم منصفانه و عادلانه منافع حاصل از بهره‌برداری آنها منتفع گردند؛

با تمایل به انعقاد موافقتنامه‌ای بین‌المللی به موجب ماده (۱۴) اساسنامه فائو، در چارچوب سازمان خوار و بار و کشاورزی سازمان ملل متحد که از این پس فائو (FAO) نامیده می‌شود. به شرح زیر توافق نموده‌اند:

بخش ۱ - مقدمه

ماده ۱ - اهداف

۱ - اهداف این معاهده عبارتند از حفاظت و استفاده پایدار از منابع ژنتیکی برای غذا و کشاورزی و تسهیم منصفانه و عادلانه منافع حاصل از استفاده از آنها، هماهنگ با کنوانسیون تنوع زیستی برای امنیت غذایی و کشاورزی پایدار.

۲ - این اهداف از طریق ارتباط تنگاتنگ این معاهده با سازمان خوار و بار و کشاورزی سازمان ملل متحد و کنوانسیون تنوع زیستی حاصل خواهد شد.

ماده ۲ - کاربرد اصطلاحات

از نظر این معاهده، اصطلاحات زیر دارای همان معانی خواهند بود که به شرح زیر برای آنها در نظر گرفته شده است. هدف از این تعاریف تحت پوشش قرار دادن تجارت کالا نمی‌باشد.

«حفاظت در رویشگاه طبیعی» به حفاظت اکوسیستم‌ها و رویشگاه‌های طبیعی، نگهداری و احیاء جمعیت‌های زنده گونه‌ها در محیط طبیعی رویش آن‌ها و در خصوص گونه‌های گیاهی یا زراعی، به ناحیه‌ای که در آن خصوصیات ویژه خود را پیدا کرده‌اند، اطلاق می‌شود.

«حفاظت خارج از رویشگاه طبیعی» به حفاظت منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی در خارج از رویشگاه طبیعی آن‌ها اطلاق می‌شود.

«منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی» به هرگونه ماده ژنتیکی با منشأ گیاهی اطلاق می‌شود که دارای ارزش بالفعل یا بالقوه برای غذا و کشاورزی باشد.

«ماده ژنتیکی» به هر ماده‌ای با منشأ گیاهی، از جمله مواد زایشی و تکثیر شونده رویشی اطلاق می‌شود که دارای واحدهای وراثتی مفید باشند.

«نوع» به یک دسته گیاهی داخل یک رده گیاه شناسی در پایین‌ترین سطح شناخته شده اطلاق می‌شود که با تظاهر قابل تکرار خصوصیات متمایز و ویژگی‌های ژنتیکی دیگر توصیف شده است.

«مجموعه خارج از رویشگاه طبیعی» به نگهداری یک مجموعه منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی خارج از رویشگاه طبیعی آن اطلاق می‌شود.

«مرکز پیدایش» به ناحیه جغرافیائی اطلاق می‌شود که گونه‌های گیاهی، اعم از اهلی یا وحشی، ویژگی‌های خاص خود را برای اولین بار در آنجا پیدا کرده است.

«مرکز تنوع گیاهی» به ناحیه جغرافیائی اطلاق می‌شود که دارای تنوع ژنتیکی زیادی برای گونه‌های گیاه زراعی در شرایط رویشگاه طبیعی باشد.

ماده ۳ - حیطه مشمول

این معاهده مربوط به منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی می‌باشد

بخش ۲ - مقررات کلی

ماده ۴ - تعهدات کلی

هر یک از طرف‌های متعاقد از مطابقت قوانین، مقررات و رویه‌های خود با تعهدات خویش به گونه‌ای که در این معاهده مقرر شده است، اطمینان حاصل خواهد نمود.

ماده ۵ - حفاظت، اکتشاف، جمع‌آوری، شناسایی، ارزیابی و مستند سازی منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی

۱ - هر طرف متعاقد با رعایت چارچوب قوانین ملی و با همکاری طرف‌های متعاقد دیگر، در صورت اقتضاء اتخاذ روش یکپارچه‌ای را برای اکتشاف، حفاظت و استفاده پایدار از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی ترغیب خواهد کرد و به ویژه در صورت اقتضاء موارد زیر را انجام خواهد داد:

(الف) - بررسی و تهیه فهرست منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی با در نظر گرفتن وضعیت و درجه تنوع در جمعیت‌های موجود از جمله آن‌هایی که دارای استفاده بالقوه هستند و در صورت امکان، ارزیابی تهدیدهایی که متوجه آنهاست؛

(ب) - ترغیب جمع‌آوری منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی و اطلاعات مربوط به آن دسته از منابع ژنتیکی گیاهی که در معرض تهدید قرار دارند یا دارای استفاده بالقوه هستند؛

(ج) - در صورت اقتضاء ترغیب یا حمایت از تلاش زارعین و جوامع محلی برای مدیریت و حفاظت منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی خود در مزرعه؛

(د) - ترغیب حفاظت در رویشگاه طبیعی خویشاوندان وحشی گیاهان زراعی و گیاهان وحشی برای تولید غذا از جمله در مناطق حفاظت شده از جمله و به ویژه از طریق حمایت از تلاش‌های جوامع بومی و محلی.

(ه) - همکاری در ترغیب توسعه نظام کارآمد و پایدار حفاظت در خارج از رویشگاه طبیعی، با توجه لازم به ضرورت مستندسازی، شناسائی، احیاء و ارزیابی به گونه‌ای مناسب و ترغیب توسعه و انتقال فناوری‌های مناسب برای این منظور از نظر اصلاح استفاده پایدار از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی؛

(و) - پایش قوه نامیه، درجه تنوع و پایداری ژنتیکی مجموعه‌های منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی.

۲ - طرف‌های متعاقد در صورت اقتضاء در مورد به حد اقل رساندن یا در صورت امکان حذف تهدیدهایی که متوجه منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی است، اقدام خواهند نمود.

ماده ۶ - استفاده پایدار از منابع ژنتیکی گیاهی

۱ - طرف‌های متعاقد سیاستها و اقدامات قانونی مناسب را در جهت ترغیب استفاده پایدار از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی توسعه داده و تداوم خواهند بخشید.

۲ - استفاده پایدار از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی میتواند موارد زیر را شامل شود:

(الف) - اتخاذ سیاست‌های عادلانه کشاورزی که بطور مناسب توسعه و نگهداری سیستم‌های متنوع زراعی را که استفاده پایدار از تنوع کشاورزی و زیستی و منابع طبیعی دیگر را بهبود می‌بخشد، ترغیب می‌کند؛

(ب) - تقویت تحقیقاتی که تنوع زیستی را در جهت منافع کشاورزان یا به حد اکثر رساندن تنوع داخل و بین گونه‌ای خاص بهبود بخشیده و حفاظت می‌کند، به ویژه کشاورزانی که انواع خود را ایجاد و استفاده می‌کنند و اصول اکولوژیک را در حفظ حاصلخیزی خاک و مبارزه با بیماری‌ها، علف‌های هرز و آفات بکار می‌بندند؛

(ج) - در صورت اقتضاء توسعه تلاش‌های اصلاح نباتات با مشارکت کشاورزان به ویژه در کشورهای در حال توسعه، که توان ایجاد انواع سازگار با شرایط اجتماعی، اقتصادی و اکولوژیکی از جمله مناطق کم بارده، را تقویت می‌کند؛

(د) - توسعه بنیان ژنتیکی گیاهان زراعی و افزایش دامنه تنوع ژنتیکی قابل دسترس کشاورزان؛

(ه) - در صورت اقتضاء ترغیب استفاده گسترده از گیاهان زراعی بومی و سازگار با محل، انواع و گونه‌های کم بهره‌برداری شده؛

(و) - در صورت اقتضاء حمایت از استفاده گسترده‌تر از تنوع انواع و گونه‌ها در مدیریت مزرعه‌ای، حفاظت و استفاده پایدار از گیاهان زراعی و ایجاد ارتباط قوی با اصلاح نباتات و توسعه کشاورزی به منظور کاهش آسیب پذیری زراعی و فرسایش ژنتیکی و ترغیب افزایش تولید غذا در جهان متناسب با توسعه پایدار؛ و

(ز) - بازنگری و در صورت اقتضاء متناسب نمودن شیوه‌های به‌نژادی و مقررات معرفی نوع و توزیع بذر.

ماده ۷ - تعهدات ملی و همکاری بین‌المللی

۱ - هر طرف متعاقد در صورت اقتضاء فعالیت‌های موضوع مواد (۵) و (۶) را در سیاست‌ها و برنامه‌های کشاورزی و توسعه روستایی خود وارد نموده و با طرف‌های متعاقد دیگر بطور مستقیم یا از طریق فائو و سایر سازمان‌های بین‌المللی مربوط، در حفاظت و استفاده پایدار از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی همکاری خواهد نمود.

۲ - همکاری بین‌المللی بویژه در جهت موارد زیر خواهد بود:

(الف) - ایجاد یا تقویت توانائی‌های کشورهای در حال توسعه و کشورهای با اقتصاد در حال گذر، در خصوص حفاظت و استفاده پایدار از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی؛

(ب) - ارتقاء سطح فعالیت‌های بین‌المللی برای ترغیب حفاظت، ارزیابی، مستندسازی، بهبود ژنتیکی، اصلاح نباتات، تکثیر بذر و تسهیم، در دسترس قرار دادن و تبادل منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی و اطلاعات و فن‌آوری مناسب آن، مطابق بخش (۴)؛

(ج) - نگهداری و تقویت ترتیبات سازمانی پیش‌بینی شده در بخش (۵)؛

(د) - اجرای راهبرد مالی موضوع ماده ۱۸.

ماده ۸ - کمک فنی

طرف‌های متعاقد موافقت می‌کنند که تأمین کمک فنی به طرف‌های متعاقد به ویژه کشورهای در حال توسعه و کشورهای با اقتصاد در حال گذر را با هدف تسهیل اجرای این معاهده به صورت دو جانبه یا از طریق سازمان‌های بین‌المللی مربوط ارتقاء دهند.

بخش ۳ - حقوق کشاورزان

ماده ۹ - حقوق کشاورزان

۱ - طرف‌های متعاقد تصدیق می‌نمایند که جوامع بومی و محلی و کشاورزان تمام مناطق دنیا به ویژه در مراکز پیدایش و تنوع گیاهان زراعی مشارکت فوق‌العاده‌ای در خصوص حفاظت و توسعه منابع ژنتیکی گیاهی که اساس تولیدات کشاورزی و غذایی در جهان را تشکیل می‌دهند، داشته و خواهند داشت.

۲ - طرف‌های متعاقد موافقت می‌کنند که مسئولیت شناسایی حقوق کشاورزان در رابطه با منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی، با دولت‌های متبوع آنهاست. هر طرف متعاقد باید با توجه به نیازها و اولویت‌های خود و در صورت اقتضاء و با رعایت قوانین ملی خود برای صیانت و اشاعه حقوق کشاورزان اقداماتی از جمله موارد زیر را به عمل آورند:

(الف) - صیانت از دانش سنتی مربوط به منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی؛

(ب) - حق مشارکت برابر در تسهیم منافع حاصل از بهره‌برداری از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی؛ و

(ج) - حق مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها در سطح ملی در زمینه مواردی که به حفاظت و استفاده پایدار از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی مربوط می‌شود.

۳ - هیچ چیزی در این ماده نباید به گونه‌ای تفسیر شود که حقوق کشاورزان را در نگهداری، استفاده، مبادله و فروش بذر یا مواد تکثیر شونده برداشت شده از مزرعه کشاورز در چارچوب قوانین ملی و در جایی که مصداق دارد محدود نماید.

بخش ۴ - نظام چند جانبه دسترسی و تسهیم منافع

ماده ۱۰ - نظام چند جانبه دسترسی و تسهیم منافع

۱ - طرف‌های متعاقد در روابط خود با سایر کشورها، حقوق حاکمیتی کشورها را بر منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی خود، از جمله اختیار تعیین چگونگی دسترسی به آن منابع توسط دولت‌های متبوع و با رعایت قوانین ملی، به رسمیت می‌شناسند.

۲ - طرف‌های متعاقد در اعمال حقوق حاکمیتی خود، موافقت می‌کنند که نظام چند جانبه مؤثر، کارآمد و شفاف را هم برای تسهیل دسترسی به منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی و هم برای تسهیم منصفانه و عادلانه منافع حاصل از بهره‌برداری از این منابع بر اساس تقویت متقابل و تکمیلی بوجود آورند.

ماده ۱۱ - حیطه شمول نظام چند جانبه

۱ - در پیشبرد اهداف حفاظت و استفاده پایدار از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی و تسهیم منصفانه و عادلانه منافع حاصل از استفاده از آن‌ها به گونه‌ای که در ماده (۱) ذکر شده است، نظام چند جانبه شامل آن دسته از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی خواهد شد که در پیوست (۱) بر اساس معیارهای امنیت غذایی و وابستگی متقابل تعیین شده است.

۲ - نظام چند جانبه، آن‌گونه که در بند (۱) مشخص شده، تمام منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی فهرست شده در پیوست (۱) را که تحت مدیریت و کنترل طرف‌های متعاقد هستند و در معرض دسترسی عمومی باشد، در بر می‌گیرد. به منظور دستیابی به

بالاترین حد ممکن از شمول نظام چند جانبه، طرف‌های متعاقد همه دارندگان منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی فهرست شده در پیوست (۱) را دعوت می‌نمایند که این منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی را در نظام چند جانبه قرار دهند.

۳ - طرف‌های متعاقد همچنین موافقت می‌کنند که اقدامات مناسبی را اتخاذ نمایند تا افراد حقیقی و حقوقی که در قلمرو قضائی آنها دارای منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی فهرست شده در پیوست (۱) می‌باشند، برای قرار دادن اینگونه منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی در نظام چند جانبه ترغیب شوند.

۴ - ظرف مدت دو سال از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این معاهده، هیأت رئیسه روند پیشرفت قرار دادن منابع ژنتیکی برای غذا و کشاورزی مذکور در بند (۳)، در نظام چند جانبه را ارزیابی خواهند نمود. به دنبال این ارزیابی هیأت رئیسه تصمیم خواهد گرفت که آیا دسترسی آسان به آن دسته از افراد حقیقی و حقوقی موضوع بند (۳) که منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی را در نظام چند جانبه قرار نداده‌اند ادامه یابد، یا ترتیبات دیگری که مقتضی بنظر می‌رسند اتخاذ گردد.

۵ - سیستم چند جانبه، منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی را که در پیوست (۱) فهرست شده و به گونه‌ای که در جزء (الف) بند (۱) ماده (۱۵) پیش‌بینی شده در مجموعه خارج از رویشگاه طبیعی مراکز تحقیقات کشاورزی بین‌المللی گروه مشورتی تحقیقات کشاورزی بین‌المللی و طبق بند (۵) ماده (۱۵) در مؤسسات بین‌المللی دیگر نگهداری می‌شوند نیز در بر خواهد گرفت.

ماده ۱۲ - دسترسی آسان به منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی در قالب نظام چند جانبه

۱ - طرف‌های متعاقد موافقت می‌کنند که دسترسی آسان به منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی در قالب نظام چند جانبه به گونه‌ای که در ماده (۱۱) تعریف شده است، طبق مفاد این معاهده خواهد بود.

۲ - طرف‌های متعاقد موافقت می‌کنند که اقدامات قانونی و دیگر ترتیبات لازم را برای فراهم نمودن اینگونه دسترسی به طرف‌های متعاقد دیگر از طریق سیستم چند جانبه اتخاذ کنند. بدین منظور، اینگونه دسترسی برای افراد حقیقی و حقوقی در قلمرو قضائی هر طرف متعاقد نیز با رعایت مفاد بند (۴) ماده (۱۱) فراهم خواهد داشت.

۳ - این دسترسی طبق شرایط زیر فراهم خواهد شد:

(الف) - دسترسی فقط به منظور استفاده و حفاظت از تحقیقات، اصلاح و آموزش برای غذا و کشاورزی فراهم خواهد شد، مشروط بر اینکه هدف مزبور شامل استفاده‌های شیمیایی، دارویی و سایر استفاده‌های صنعتی غیر غذایی / علوفه‌ای نشود. در خصوص گیاهان زراعی چند منظوره (غذائی و غیر غذائی)، اهمیت آنها برای امنیت غذایی، مبنای وارد کردن آنها در نظام چند جانبه و فراهم نمودن آنها برای دسترسی آسان می‌باشد؛

(ب) - دسترسی، به سرعت، بدون نیاز با ردیابی فردی و رایگان خواهد بود یا اگر پولی دریافت شود نباید بیشتر از حد اقل هزینه لازم باشد؛

(ج) - همه اطلاعات شناسنامه‌ای موجود و با رعایت قوانین حاکم، دیگر اطلاعات توصیفی و غیر محرمانه موجود مربوط، به همراه منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی در دسترس قرار خواهد گرفت؛

(د) - دریافت کنندگان، مدعی هیچگونه حق مالکیت معنوی یا حقوق دیگری که موجب محدودیت دسترسی آسان می‌گردد بر منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی، قسمت‌ها یا اجزاء ژنتیکی آنها به صورتیکه از نظام چند جانبه دریافت نموده‌اند نخواهند شد.

(ه) - دسترسی به منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی در دست تهیه از جمله موادی که توسط کشاورزان در حال ایجاد می‌باشد، در طول دوره ایجاد، منوط به صلاحدید ایجاد کنندگان آن است.

(و) - دسترسی به منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی که با حقوق مالکیت معنوی و حقوق دیگر محافظت گردیده‌اند، طبق موافقتنامه‌های بین‌المللی ذی‌ربط و قوانین ملی مربوط صورت خواهد گرفت.

(ز) - منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی که در قالب نظام چند جانبه در دسترسی قرار داده شده و محافظت می‌گردند، همچنان توسط دریافت‌کنندگان آن منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی در نظام چند جانبه به موجب شرایط این معاهده در دسترس قرار خواهند گرفت؛ و

(ح) - طرف‌های متعاقد موافقت می‌کنند که دسترسی به منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی در شرایط رویشگاه‌های اولیه، بدون لطمه زدن به دیگر مقررات به موجب این ماده، طبق قوانین ملی یا در نبود این قوانین، طبق استانداردهائی که ممکن است توسط هیأت رئیسه تعیین گردد، فراهم شود.

۴ - بدین منظور، طبق بندهای (۲) و (۳) فوق و به موجب موافقتنامه انتقال مواد استاندارد که توسط هیأت رئیسه تصویب خواهد شد و حاوی مقررات جزءهای (الف)، (د) و (ز) بند (۳) ماده (۱۲) و همچنین مقررات تسهیم منافع مندرج در ردیف (۲) جزء (د) بند (۲) ماده (۱۳) و دیگر مقررات مربوط دیگر این معاهده و مقرراتی خواهد بود مبنی بر اینکه دریافت‌کننده منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی باید خواستار اعمال شرایط موافقتنامه انتقال مواد استاندارد در مورد انتقال منابع ژنتیکی

گیاهی برای غذا به شخص یا واحد دیگر و نیز انتقالات بعدی آن منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی اعمال شود، دسترسی آسان فراهم خواهد شد.

۵ - طرف‌های متعاقد وجود مهلتی را برای رسیدگی به اختلافات قراردادی ناشی از موافقتنامه‌های انتقال مواد استاندارد طبق الزامات قابل الزام مربوط به صلاحیت و به موجب نظام‌های حقوقی خود، با تصدیق اینکه تعهدات ناشی از موافقتنامه‌های مزبور منحصرًا "متوجه طرف‌های آن موافقتنامه می‌باشد، تضمین خواهند نمود.

۶ - طرف‌های متعاقد موافقت می‌نمایند که در شرایط اضطراری ناشی از حوادث غیر مترقبه، در جهت مشارکت در استقرار مجدد نظام‌های کشاورزی با همکاری دست‌اندرکاران و امدادگران حوادث، دسترسی آسان به منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی مناسب را در نظام چند جانبه فراهم نمایند.

ماده ۱۳ - تسهیم منافع در نظام چند جانبه

۱ - طرف‌های متعاقد تصدیق می‌مایند که دسترسی آسان به منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی گنجانده شده در نظام چند جانبه، خود، منفعت عمده نظام چند جانبه محسوب می‌گردد و موافقت می‌کنند که منافع حاصل از آن باید به صورت منصفانه و عادلانه طبق مفاد این معاهده تقسیم گردد.

۲ - طرف‌های متعاقد موافقت می‌کنند که منافع حاصل از استفاده، از جمله استفاده تجاری، از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی در قالب نظام چند جانبه به صورت منصفانه و عادلانه از طریق ساز و کارهای زیر (تبادل اطلاعات، دسترسی به فناوری و انتقال آن، ظرفیت‌سازی، تسهیم منافع حاصل از تجاری‌سازی) با در نظر گرفتن اولویت زمینه‌های فعالیت برنامه دوره‌ای اقدام جهانی، تحت نظر هیأت رئیسه تقسیم گردد:

الف - تبادل اطلاعات:

طرف‌های متعاقد موافقت می‌کنند که اطلاعات مربوط را که از جمله و به ویژه حاوی کالا، نماها و فهرست اموال، اطلاعات فناوری، نتایج تحقیقات فنی، علمی و اقتصادی - اجتماعی از جمله شناسایی، ارزیابی و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی در قالب نظام چند جانبه را در دسترس قرار دهند. اینگونه اطلاعات در صورتیکه محرمانه نباشند با رعایت قوانین حاکم و طبق توانایی‌های ملی در دسترس قرار خواهد گرفت. اطلاعات مزبور در دسترس تمامی طرف‌های متعاقد این معاهده از طریق نظام اطلاعاتی موضوع ماده (۱۷) قرار خواهد گرفت.

ب - دسترسی به فناوری و انتقال آن:

۱ - طرف‌های متعاقد تعهد می‌نمایند که فناوری‌های حفاظت، شناسایی، ارزیابی و استفاده از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی را که در قالب نظام چند جانبه قرار دارند مهیا نموده و یا دسترسی به آن‌ها را فراهم نمایند. طرف‌های متعاقد با تصدیق اینکه بعضی از فناوری‌ها فقط می‌توانند از طریق مواد ژنتیکی منتقل شوند، دسترسی به اینگونه فناوری‌ها و مواد ژنتیکی را که در قالب نظام چند جانبه قرار دارند و انواع اصلاح شده و مواد ژنتیکی

ایجاد شده با استفاده از منابع ژنتیکی برای غذا و کشاورزی در قالب نظام چند جانبه را مطابق مفاد ماده (۱۲) فراهم و یا تسهیل نمایند. دسترسی به اینگونه فناوری‌ها، انواع اصلاح شده و مواد ژنتیکی با رعایت قوانین حاکم در مورد دسترسی و حقوق مالکیت و طبق توانایی‌های ملی صورت خواهد گرفت.

۲ - دسترسی به فناوری و انتقال آن به کشورها به ویژه به کشورهای در حال توسعه و کشورهای با اقتصاد در حال گذر از طریق مجموعه تمهیداتی نظیر تأسیس و نگهداری و مشارکت در گروه‌هایی با موضوع فعالیت محصول گیاهی به منظور همه گونه مشارکت برای تحقیق و توسعه استفاده از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی و فعالیت‌های مشترک تجاری مربوط به مواد دریافت شده، توسعه نیروی انسانی و دسترسی مؤثر به تجهیزات تحقیقاتی صورت خواهد گرفت.

۳ - دسترسی و انتقال فناوری موضوع ردیف‌های (۱) و (۲) فوق از جمله فناوری‌هایی که با حقوق مالکیت معنوی حمایت می‌شوند به کشورهای در حال توسعه که طرف متعاقد این کنوانسیون هستند به ویژه کشورهای کمتر توسعه یافته و کشورهای با اقتصاد در حال گذر با شرایط منصفانه و کاملاً "مطلوب فراهم و یا تسهیل خواهد شد، بویژه در مورد فناوری‌های مورد استفاده برای حفاظت و همچنین فناوری‌های سودمند برای کشاورزان در کشورهای در حال توسعه به خصوص کشورهای کمتر توسعه یافته و کشورهای با اقتصاد در حال گذر از جمله با شرایط اعطائی ممتاز و ترجیحی و مورد توافق متقابل، از جمله و به ویژه از طریق مشارکت در تحقیقات و توسعه در قالب نظام چند جانبه. اینگونه دسترسی و انتقال در شرایطی صورت خواهد گرفت که با شناسائی و منطبق بر حمایت کافی و مؤثر از حقوق مالکیت معنوی باشد.

ج - ظرفیت‌سازی:

با توجه به نیازهای کشورهای در حال توسعه و کشورهای با اقتصاد در حال گذر، که از طریق اولویتی که آنها برای ظرفیت‌سازی در منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی در طرح‌ها و برنامه‌های خود در نظر می‌گیرند، بیان می‌شود، در صورتیکه منابع ژنتیکی گیاهی

یاد شده برای غذا و کشاورزی مشمول نظام چند جانبه باشد، طرف‌های متعاقد موافقت می‌کنند که موارد زیر را در اولویت قرار بدهند:

۱ - ایجاد و یا تقویت برنامه‌هائی برای آموزش علمی و فنی حفاظت و استفاده پایدار از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی؛

۲ - ایجاد و تقویت تأسیساتی برای حفاظت و استفاده پایدار از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی به ویژه در کشورهای در حال توسعه و کشورهای با اقتصاد در حال گذر؛ و

۳ - انجام تحقیقات علمی ترجیحاً" و در جائی که ممکن باشد، در کشورهای در حال توسعه و کشورهای با اقتصاد در حال گذر، با همکاری مؤسسات این کشورها و توسعه ظرفیت برای انجام اینگونه تحقیقات در زمینه‌های مورد نیاز.

د - تسهیم منافع مالی و دیگر منافع تجاری‌سازی:

۱ - طرف‌های متعاقد موافقت می‌نمایند در قالب نظام چند جانبه با دخیل کردن بخش‌های خصوصی و دولتی در فعالیتهای مشخص شده در این ماده از طریق اشتراک مساعی و همکاری از جمله با بخش خصوصی کشورهای در حال توسعه و کشورهای با اقتصاد در حال گذر در تحقیق و توسعه فناوری، اقداماتی را به منظور دستیابی تسهیم منافع ناشی از تجاری سازی اتخاذ نمایند.

۲ - طرف‌های متعاقد موافقت می‌کنند که موافقتنامه انتقال مواد استاندارد موضوع بند (۴) ماده (۱۲) شامل این الزام باشد که دریافت‌کننده‌ای که محصولی را تجاری می‌کند که از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی بوده و در بردارنده موادی است که از طریق نظام چند جانبه به آن دسترسی یافته، سهم عادلانه‌ای از منافع حاصل از تجاری‌سازی آن محصول را به ساز و کار موضوع جزء (و) بند (۳) ماده (۱۹) بپردازد، مگر اینکه محصول مزبور بدون محدودیت برای تحقیق و اصلاح بیشتر در دسترس دیگران باشد، که در اینصورت دریافت‌کننده‌ای که تجاری‌سازی می‌کند برای پرداخت چنین سهمی ترغیب خواهد شد.

هیأت رئیسه در اولین جلسه خود میزان، شکل و شیوه پرداخت را در راستای عرف تجاری تعیین خواهد نمود. هیأت رئیسه می‌تواند تصمیم بگیرد برای طبقات مختلف دریافت-کنندگان که فرآورده‌های مزبور را تجاری سازی می‌کنند سطوح متفاوت پرداخت مقرر نماید. همچنین می‌تواند در مورد ضرورت معاف نمودن کشاورزان خرده پای کشورهای در حال توسعه و کشورهای با اقتصاد در حال گذر از پرداخت‌های مزبور تصمیم بگیرد. هیأت رئیسه می‌تواند هر از گاهی در راستای دستیابی به تسهیم عادلانه منافع، سطوح پرداخت را مورد بازبینی و تجدید نظر قرار دهد و ظرف یک دوره پنج ساله از لازم‌الاجراء شدن این معاهده لزوم پرداخت اجباری مقرر در موافقتنامه انتقال مواد استاندارد را نیز در مواردی که محصولات تجاری شده مزبور بدون محدودیت برای تحقیق و اصلاح بیشتر در دسترس دیگران قرار می‌گیرد، ارزیابی نماید.

۳ - طرف‌های متعاهد موافقت می‌کنند که منافع حاصل از استفاده از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی که به موجب نظام چند جانبه تقسیم می‌شود، باید ابتدا بصورت مستقیم و غیر مستقیم بسوی کشاورزان تمام کشورها به ویژه در کشورهای در حال توسعه و کشورهای با اقتصاد در حال گذر که به حفاظت و استفاده پایدار از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی می‌پردازند، جریان یابد.

۴ - هیأت رئیسه در اولین اجلاس خود، سیاست و معیارهای مربوط به کمک‌های ویژه به موجب راهبرد مالی توافق شده مقرر در ماده (۱۸) برای حفاظت منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی را در کشورهای در حال توسعه و کشورهای با اقتصاد در حال گذر که مشارکت آنها در تنوع منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی در نظام چند جانبه قابل توجه بوده و یا نیازهای خاصی دارند، بررسی خواهد کرد.

۵ - طرف‌های متعاهد تصدیق می‌کنند که توانائی اجرای کامل «برنامه اقدام جهانی» بویژه در کشورهای در حال توسعه و کشورهای با اقتصاد در حال گذر به میزان زیادی به اجرای مؤثر این ماده و راهبرد مالی مقرر ماده (۱۸) بستگی خواهد داشت.

۶ - طرف‌های متعاقد ترتیبات راهبردی مشارکت داوطلبانه در تسهیم منافع را بررسی خواهند کرد تا صنایع فرآوری غذایی که از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی سود می‌برند در نظام چند جانبه، مشارکت مالی نمایند.

بخش ۵ - اجزاء حمایت‌کننده

ماده ۱۴ - برنامه اقدام جهانی

طرف‌های متعاقد با تصدیق اهمیت برنامه دوره‌ای اقدام جهانی برای حفاظت و استفاده پایدار از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی در این معاهده، باید اجرای مؤثر آن را از جمله از طریق اقدامات ملی و در صورت اقتضاء از طریق همکاری‌های بین‌المللی به منظور ایجاد چارچوب متناسب از جمله و به ویژه برای ظرفیت‌سازی، انتقال فناوری و تبادل اطلاعات، با در نظر گرفتن مفاد ماده (۱۳) ترغیب نمایند.

ماده ۱۵ - مجموعه‌های خارج از رویشگاهی منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی که توسط مراکز تحقیقات کشاورزی بین‌المللی گروه مشورتی تحقیقات کشاورزی بین‌المللی و دیگر مؤسسات بین‌المللی نگهداری میشوند

۱ - طرف‌های متعاقد اهمیت مجموعه‌های خارج از رویشگاهی منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی که توسط مراکز تحقیقات کشاورزی بین‌المللی گروه مشورتی تحقیقات کشاورزی بین‌المللی به صورت امانی نگهداری می‌شوند را برای این معاهده مورد تصدیق قرار می‌دهند. طرف‌های متعاقد از مراکز تحقیقات کشاورزی بین‌المللی می‌خواهند که موافقتنامه‌هایی را با هیأت رئیسه در رابطه با مجموعه‌های خارج از رویشگاهی مزبور طبق قیود و شرایط زیر منعقد نمایند:

(الف) - منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی که در پیوست (۱) این معاهده فهرست شده و توسط مراکز تحقیقات کشاورزی بین‌المللی نگهداری می‌شوند باید طبق مقررات مندرج در بخش (۴) این معاهده در دسترس قرار گیرند.

(ب) - منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی به غیر از آنچه که در پیوست (۱) این معاهده آمده است و قبل از اجرای این معاهده جمع‌آوری شده و توسط مراکز تحقیقات کشاورزی بین‌المللی به طور امانی نگهداری می‌شود باید طبق مفاد موافقتنامه انتقال مواد استاندارد که به موجب موافقتنامه‌های بین مراکز تحقیقات کشاورزی بین‌المللی و فائو در حال استفاده هستند در دسترس قرار گیرند. موافقتنامه انتقال مواد استاندارد باید توسط هیأت رئیسه با مشورت مراکز تحقیقات کشاورزی بین‌المللی طبق مفاد مربوط این معاهده به ویژه مواد (۱۲) و (۱۳) و به موجب شرایط زیر حد اکثر نشست اجلاس عادی دوم آن مورد بازبینی قرار گیرد:

(۱) - مراکز تحقیقات کشاورزی بین‌المللی باید طبق برنامه‌ای که هیأت رئیسه مقرر می‌نماید به صورت دوره‌ای هیأت رئیسه را از موافقتنامه‌های انتقال مواد استاندارد منعقد شده، مطلع سازند.

(۲) - نمونه‌هایی از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی بنا به تقاضا و بدون نیاز به موافقتنامه انتقال مواد استاندارد باید در اختیار طرف‌های متعاهدی که منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی از سرزمین آن‌ها در شرایط رویشگاه‌های طبیعی جمع‌آوری شده، قرار گیرد.

(۳) - منافع حاصل به موجب موافقتنامه انتقال مواد استاندارد فوق که به ساز و کار مذکور در جزء (و) بند (۳) ماده (۱۹) واریز می‌گردد، باید به ویژه در حفاظت و استفاده پایدار از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی مورد نظر و بخصوص در برنامه‌های ملی و منطقه‌ای در کشورهای در حال توسعه و کشورهای با اقتصاد در حال گذر به ویژه در مراکز تنوع و کشورهای کمتر توسعه یافته مصرف شود.

(۴) - مراکز تحقیقات کشاورزی بین‌المللی باید در حد توان خود اقداماتی را اتخاذ کنند تا شرایط موافقتنامه‌های انتقال مواد استاندارد بطور مؤثر رعایت گردد و در اسرع وقت هیأت رئیسه را در جریان موارد عدم رعایت آن قرار دهند.

(ج) - مراکز تحقیقات کشاورزی بین‌المللی صلاحیت هیأت رئیسه را در ارائه سیاست‌های هدایت‌کننده در خصوص مجموعه‌های خارج از رویشگاهی نگهداری شده توسط آنان با رعایت مفاد این معاهده مورد شناسائی قرار خواهند داد.

(د) - تجهیزات علمی و فنی که مجموعه‌های خارج از رویشگاه طبیعی در آن نگهداری می‌شوند به منظور نگهداری و مدیریت این مجموعه‌ها مطابق استانداردهای پذیرفته شده بین‌المللی به ویژه استانداردهای بانک ژن که توسط کمیسیون منابع ژنتیکی برای غذا و کشاورزی فائو مورد تأیید قرار گرفته است، همچنان در اختیار مراکز تحقیقات کشاورزی بین‌المللی باقی خواهند ماند.

(ه) - دبیر، بنا بر تقاضای یکی از مراکز تحقیقات کشاورزی بین‌المللی تلاش خواهد نمود تا پشتیبانی فنی مناسب را فراهم نماید.

(و) - دبیر، در هر زمانی حق دسترسی به تأسیسات و همچنین حق بازرسی تمام فعالیت‌های انجام شده در آنها را که مستقیماً به حفاظت و تبادل مواد موضوع این ماده مربوط می‌شود، خواهد داشت.

(ز) - در صورت تهدید یا جلوگیری از نگهداری منظم این مجموعه‌های خارج از رویشگاهی حفاظت شده به وسیله مراکز تحقیقات کشاورزی بین‌المللی توسط هر عاملی، از جمله وضعیت اضطراری، دبیر با موافقت کشور میزبان به تخلیه یا انتقال آن‌ها تا حد امکان کمک خواهد نمود.

۲ - طرف‌های متعاهد موافقت می‌کنند منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی در پیوست (۱) این معاهده را در قالب نظام چند جانبه در دسترس مراکز تحقیقات کشاورزی بین‌المللی گروه مشورتی تحقیقات بین‌المللی کشاورزی که با هیأت رئیسه طبق این معاهده موافقتنامه‌هایی را امضاء کرده‌اند، قرار دهند. مراکز مزبور در فهرستی که توسط دبیر نگهداری شده بنا به تقاضا در اختیار طرف‌های متعاهد قرار می‌گیرد، اضافه خواهد شد.

۳ - موادی غیر از مواد فهرست شده در پیوست (۱) که توسط مراکز تحقیقات کشاورزی بین‌المللی دریافت و نگهداری می‌شود پس از لازم‌الاجراء شدن این معاهده بر اساس شرایط

مورد توافق مراکز تحقیقات کشاورزی بین‌المللی دریافت‌کننده مواد و کشور مبدأ این منابع یا کشوری که آنها را طبق کنوانسیون تنوع زیستی یا قوانین حاکم دیگر بدست آورده است، در دسترس قرار خواهند گرفت.

۴ - طرف‌های متعاقد ترغیب می‌شوند تا دسترسی مراکز تحقیقات کشاورزی بین‌المللی را که با هیأت رئیسه موافقتنامه‌هائی را امضاء نموده‌اند، بر اساس شرایط توافق شده به آن دسته از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی که در پیوست (۱) ذکر نشده‌اند، ولی برای فعالیت‌ها و برنامه‌های مراکز مزبور مهم می‌باشند، فراهم نمایند.

۵ - هیأت رئیسه همچنین مساعی خود را در جهت انعقاد موافقتنامه‌هائی برای مقاصد مذکور در این ماده با دیگر مؤسسات بین‌المللی مربوط بکار خواهد بست.

ماده ۱۶ - شبکه‌های بین‌المللی منابع ژنتیکی گیاهی

۱ - همکاری‌های موجود در شبکه‌های بین‌المللی منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی بر اساس ترتیبات فعلی و طبق شرایط این معاهده ترغیب یا توسعه داده خواهد شد تا حداکثر پوشش ممکن منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی بدست آید.

۲ - طرف‌های متعاقد بطور مقتضی تمام مؤسسات مربوط از جمله مؤسسات دولتی، خصوصی، غیر دولتی، تحقیقاتی، اصلاح و دیگر مؤسسات را برای مشارکت در شبکه‌های بین‌المللی ترغیب خواهند نمود.

ماده ۱۷ - نظام جهانی اطلاعات مربوط به منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی

۱ - طرف‌های متعاقد برای ایجاد و تقویت نظام جهانی اطلاعات بر اساس نظام‌های اطلاعاتی موجود به منظور تسهیل مبادله اطلاعات در زمینه موضوعات علمی، فنی و زیست‌محیطی مربوط به منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی همکاری خواهند نمود. به این امید که اینگونه مبادله اطلاعات به تسهیم منافع از طریق قرار دادن اطلاعات راجع به منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی در دسترس تمامی طرف‌های متعاقد، کمک خواهد

نمود. در ایجاد نظام جهانی اطلاعات از همکاری «ساز و کار تبادل» کنوانسیون تنوع زیستی نیز استفاده خواهد شد.

۲ - در صورت اعلام طرف‌های متعاقد، در مورد خطراتی که حفاظت مؤثر منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی را تهدید می‌کند در جهت حفاظت از مواد، پیش آگاهی داده خواهد شد.

۳ - طرف‌های متعاقد با کمیسیون منابع ژنتیکی برای غذا و کشاورزی فائو در ارزیابی دوره‌ای آن از وضعیت جهانی منابع ژنتیکی برای غذا و کشاورزی همکاری خواهند نمود تا برنامه دوره‌ای اقدام جهانی موضوع ماده (۱۴) به روز گردد.

بخش ۶ - مقررات مالی

ماده ۱۸ - منابع مالی

۱ - طرف‌های متعاقد متعهد می‌شوند که راهبرد مالی را برای اجرای این معاهده طبق مفاد این ماده بکار گیرند.

۲ - اهداف راهبرد مالی شامل ارتقاء دسترسی، شفافیت، کارآئی و مؤثر بودن تأمین منابع مالی به منظور اجرای فعالیت‌های موضوع این معاهده خواهد بود.

۳ - به منظور سوق دادن اعتبارات مالی برای فعالیت‌ها، طرح‌ها و برنامه‌های اولویت‌دار، به ویژه در کشورهای درحال توسعه و کشورهای با اقتصاد در حال گذر، و با مد نظر قرار دادن «برنامه اقدام جهانی»، هیأت رئیسه در فواصل زمانی مشخص، میزان اعتبار مالی لازم را تعیین خواهد نمود.

۴ - به موجب راهبرد مالی:

(الف) - طرف‌های متعاقد اقدامات لازم و مقتضی را در چهارچوب هیأت‌های رئیسه نهادها، صندوق‌ها و ساز و کارهای بین‌المللی به عمل خواهند آورد تا از اولویت دادن و توجه کافی به تخصیص مؤثر منابع قابل پیش‌بینی و توافق شده برای اجرای طرح‌ها و برنامه‌های موضوع این معاهده اطمینان حاصل نمایند.

(ب) - انجام مؤثر تعهدات موضوع این معاهده توسط طرف‌های متعاقدی که از کشورهای در حال توسعه و کشورهای با اقتصاد در حال گذر هستند به میزان تخصیص مؤثر منابع موضوع این ماده، بویژه توسط کشورهای توسعه یافته بستگی خواهد داشت. طرف‌های متعاقدی که از کشورهای در حال توسعه و کشورهای با اقتصاد در حال گذر هستند به طرح‌ها و برنامه‌های خود برای ظرفیت‌سازی در زمینه منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی اولویت کافی خواهند داد.

(ج) - طرف‌های متعاقدی که از کشورهای توسعه یافته هستند نیز منابع مالی برای اجرای این معاهده را فراهم خواهند نمود و کشورهای در حال توسعه و کشورهای با اقتصاد در حال گذر نیز از راه‌های دوجانبه، چند جانبه و منطقه‌ای خود را از منابع مزبور بهره‌مند خواهند کرد. اینگونه راه‌ها شامل ساز و کار موضوع جزء (و) بند (۳) ماده (۱۹) خواهد بود.

(د) - هر طرف متعاقد موافقت می‌نماید که منابع مالی برای فعالیت‌های ملی برای حفاظت و استفاده پایدار از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی را در حد منابع مالی توانایی‌های ملی خود به عهده گرفته و فراهم کند. منابع مالی فراهم شده نبایستی برای منظورهائی که در نهایت مغایر با این معاهده می‌باشد بویژه در زمینه‌های مرتبط با تجارت بین‌المللی محصولات، استفاده گردد.

(ه) - طرف‌های متعاقد موافقت مینمایند که منافع حاصل از جزء (د) بند (۲) ماده (۱۳) بخشی از راهبرد مالی باشد.

(و) - مشارکت‌های داوطلبانه نیز میتواند توسط طرف‌های متعاقد، بخش خصوصی (با توجه به ماده ۱۳) سازمان‌های غیر دولتی و منابع دیگر فراهم گردد. طرف‌های متعاقد

موافقت می‌نمایند که هیأت رئیسه ویژگی‌های راهبرد ترغیب چنین مشارکت‌هایی را بررسی نماید.

۵ - طرف‌های متعاقد موافقت می‌نمایند که اولویت به اجرای طرح‌ها و برنامه‌های توافق شده برای کشاورزان کشورهای در حال توسعه به ویژه در کشورهای کمتر توسعه یافته و در کشورهای با اقتصاد در حال گذری که از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی محافظت یا استفاده پایدار می‌کنند، داده شود.

بخش ۷ - مقررات اجرایی

ماده ۱۹ - هیأت رئیسه

۱ - بدین وسیله هیأت رئیسه متشکل از تمامی طرف‌های متعاقد تشکیل می‌گردد.

۲ - تمام تصمیمات هیأت رئیسه با اتفاق نظر اتخاذ خواهد شد، مگر در مواردی که با اتفاق نظر تصمیم گرفته شود که به روش دیگر عمل شود، به استثنای موارد مربوط به مواد (۲۳) و (۲۴) که همیشه اتفاق نظر ضروری خواهد بود.

۳ - وظائف هیأت رئیسه، ترغیب اجرای کامل این معاهده با در نظر داشتن اهداف آن و به ویژه موارد زیر خواهد بود:

(الف) - تهیه رهنمود و دستورالعمل سیاست‌گذاری برای نظارت و بکارگیری توصیه‌های لازم برای اجرای این معاهده و به ویژه عملی شدن نظام چند جانبه.

(ب) - تصویب طرح‌ها و برنامه‌هایی برای اجرای این معاهده.

(ج) - تصویب راهبرد مالی برای اجرای این معاهده در اولین جلسه خود و بازنگری آن در فواصل زمانی مشخص طبق مفاد ماده (۱۸).

(د) - تصویب بودجه این معاهده.

(ه) - بررسی و ایجاد نهادهای فرعی لازم و تصویب مأموریت‌ها و ترکیب آنها در صورت وجود اعتبارات مالی لازم.

(و) - در صورت لزوم ایجاد یک ساز و کار مناسب مانند حساب امانی برای دریافت و استفاده از منابع مالی که به منظور اجرای این معاهده تأمین می‌گردد.

(ز) - ایجاد و حفظ همکاری با ارکان سایر سازمان‌های بین‌المللی و معاهدات ذی‌ربط دیگر، از جمله و به ویژه کنفرانس اعضای کنوانسیون تنوع زیستی در ارتباط با موضوعات مشمول این معاهده از جمله مشارکت آنان در راهبرد مالی.

(ح) - در صورت لزوم بررسی و تصویب اصلاحیه‌های این معاهده طبق مفاد ماده (۲۳).

(ط) - در صورت لزوم بررسی و تصویب اصلاحیه‌های پیوست‌های این معاهده طبق مفاد ماده (۲۴).

(ی) - بررسی شیوه‌های راهبرد تشویق مشارکت‌های داوطلبانه به ویژه در ارتباط با مواد (۱۳) و (۱۸).

(ک) - انجام وظایف دیگری که ممکن است برای نیل به اهداف این معاهده ضروری باشد.

(ل) - توجه به تصمیمات مرتبط کنفرانس اعضای کنوانسیون تنوع زیستی و ارکان سایر سازمان‌های بین‌المللی و معاهدات ذی‌ربط.

(م) - در صورت اقتضاء مطلع نمودن کنفرانس اعضای کنوانسیون تنوع زیستی و ارکان سایر سازمان‌های بین‌المللی و معاهدات ذی‌ربط از موضوعات مربوط به اجرای این معاهده؛

و

(ن) - تأیید شرایط موافقتنامه‌های با مراکز تحقیقات کشاورزی و بین‌المللی و دیگر مؤسسات بین‌المللی به موجب ماده (۱۵) و تجدید نظر و اصلاح موافقتنامه انتقال مواد استاندارد موضوع ماده (۱۵).

۴ - هر طرف متعاقد با رعایت بند (۶) ماده (۱۹) یک رأی دارد و می‌تواند در جلسات هیأت رئیسه با یک نماینده که او نیز می‌تواند یک جانشین، مشاوران و کارشناسانی به همراه داشته باشد شرکت کند. جانشین‌ها، کارشناسان و مشاوران می‌توانند در جلسات هیأت رئیسه شرکت کنند ولی نمی‌توانند رأی بدهند مگر در مواردی که بطور مقتضی اجازه داشته باشند که بجای نماینده عمل نمایند.

۵ - سازمان ملل متحد، آژانس‌های تخصصی آن و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و نیز هر کشوری که طرف متعاقد این معاهده نیست، می‌توانند به عنوان ناظر در جلسات هیأت رئیسه شرکت نمایند. هر نهاد یا آژانس دیگری اعم از دولتی یا غیر دولتی که در زمینه‌های حفاظت و استفاده پایدار از منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی صاحب صلاحیت باشد و تمایل خود را به شرکت در جلسات هیأت رئیسه به عنوان ناظر به دبیر اعلام کرده باشد می‌تواند پذیرفته شود مگر اینکه یک سوم طرف‌های متعاقد حاضر، اعتراض نمایند. پذیرش و شرکت ناظرین تابع آئین نامه مصوب هیأت رئیسه خواهد بود.

۶ - هر سازمان عضو فائو که طرف متعاقد این معاهده باشد و کشورهای عضو آن سازمان که طرف متعاقد این معاهده هستند طبق اساسنامه و مقررات عمومی فائو (با جرح و تعدیل لازم) حق عضویت خود را اعمال و به تعهدات عضویت خود عمل خواهند نمود.

۷ - هیأت رئیسه در صورت لزوم آئین نامه داخلی و قواعد مالی خود را که مغایر با این معاهده نخواهد بود، تصویب و اصلاح خواهد نمود.

۸ - حضور نمایندگان اکثریت طرف‌های متعاقد برای رسمی شدن هر جلسه هیأت رئیسه ضروری است.

۹ - هیأت رئیسه حد اقل هر دو سال یکبار جلسات عادی تشکیل خواهد داد. این جلسات حتی‌الامکان بلافاصله پس از جلسات عادی کمیسیون منابع ژنتیکی برای غذا و کشاورزی برگزار خواهد شد.

۱۰ - در صورتیکه هیأت رئیسه تشکیل جلسات ویژه‌ای را در زمان‌های دیگری ضروری تشخیص دهد، یا هر طرف متعاقد تشکیل آن را بطور کتبی تقاضا کند و یک سوم طرف‌های متعاقد از درخواست مزبور حمایت کنند، جلسات ویژه هیأت رئیسه تشکیل خواهد شد.

۱۱ - هیأت رئیسه، رئیس و معاونین رئیس خود را (که جمعا" به آنها «دفتر» اطلاق می‌گردد) مطابق آئین نامه خود انتخاب خواهد نمود.

ماده ۲۰ - دبیر

۱ - دبیر هیأت رئیسه توسط مدیرکل فائو و با تأیید هیأت رئیسه منصوب می‌گردد. دبیر از کمک کارکنان لازم استفاده خواهد نمود.

۲ - دبیر وظایف زیر را انجام خواهد داد:

(الف) - ترتیب برگزاری و ارائه حمایت اداری برای جلسات هیأت رئیسه و نهادهای فرعی که ممکن است بوجود آیند؛

(ب) - کمک به هیأت رئیسه در انجام وظایف خود از جمله انجام وظایف ویژه‌ای که ممکن است توسط هیأت رئیسه به عهده او گذاشته شود؛

(ج) - گزارش فعالیت‌های خود به هیأت رئیسه.

۳ - دبیر تمام طرف‌های متعاقد و مدیرکل فائو را از موارد زیر آگاه خواهد نمود:

(الف) - تصمیمات هیأت رئیسه ظرف شصت روز پس از تصویب؛

(ب) - اطلاعات دریافتی از طرف‌های متعاقد طبق مفاد این معاهده.

۴ - دبیر مدارک لازم برای جلسات هیأت رئیسه را به شش زبان سازمان ملل متحد تهیه خواهد نمود.

۵ - دبیر با ارکان سازمان‌ها و معاهدات دیگر از جمله و به ویژه دبیر خانه کنوانسیون تنوع زیستی در رسیدن به اهداف این معاهده همکاری خواهد نمود.

ماده ۲۱ - رعایت مفاد

هیأت رئیسه در اولین اجلاس خود، تشریفات مؤثر و معاضدت‌آمیز و ساز و کارهای اجرایی را برای ترغیب رعایت مفاد این معاهده و برخورد با موضوع عدم رعایت بررسی و تصویب خواهد نمود. این تشریفات و ساز و کارها شامل نظارت، ارائه کمک و مشاوره از جمله کمک‌ها و مشاوره‌های حقوقی (در صورت لزوم)، به ویژه به کشورهای در حال توسعه و کشورهای با اقتصاد در حال گذر خواهد بود.

ماده ۲۲ - حل اختلافات

۱ - در صورت بروز اختلاف بین طرف‌های متعاقد در خصوص تفسیر یا اجرای این معاهده، طرف‌های ذی‌ربط از طریق مذاکره راه‌حل‌ها را جستجو خواهند نمود.

۲ - اگر طرف‌های اختلاف نتوانند از طریق مذاکره به توافق برسند، می‌توانند بطور مشترک خواستار مساعی جمیله یا میانجی‌گری طرف ثالث شوند.

۳ - هر طرف متعاقد هنگام تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق به این معاهده یا هر زمان دیگری بعد از آن، می‌تواند بطور کتبی به امین اسناد اعلام کند که در مورد اختلافی که طبق بند (۱) یا (۲) ماده (۲۲) حل نشده، یک یا هر دو راه حل اختلاف زیر را به اجبار می‌پذیرد:

(الف) - داوری طبق تشریفات مندرج در بخش (۱) پیوست (۲) این معاهده؛

(ب) - ارجاع اختلاف به دیوان بین‌المللی دادگستری.

۴ - اگر طرف‌های اختلاف طبق بند (۳) فوق، تشریفات مذکور یا هیچ تشریفات را نپذیرفته باشند، اختلاف طبق بخش (۲) پیوست (۲) این معاهده به مصالحه ارجاع خواهد شد، مگر اینکه طرف‌ها به گونه دیگری توافق نمایند.

ماده ۲۳ - اصلاحات این معاهده

۱ - اصلاحات این معاهده می‌تواند از سوی هر طرف متعاهدی پیشنهاد شود.

۲ - اصلاحات این معاهده در جلسه هیأت رئیسه تصویب خواهد شد. متن هر اصلاحیه پیشنهادی توسط دبیر حداقل شش ماه قبل از اجلاسی که قرار است پیشنهاد مذکور در آن تصویب شود به طرف‌های متعاقد ارسال خواهد شد.

۳ - تمام اصلاحات این معاهده فقط از طریق اتفاق نظر طرف‌های متعاقد حاضر در جلسه هیأت رئیسه انجام شود.

۴ - هر اصلاحیه تصویب شده توسط هیأت رئیسه برای طرف‌های متعاقدی که آن را تنفیذ، پذیرش یا تصویب نموده‌اند در نودمین روز پس از تودیع سند تنفیذ، پذیرش یا تصویب دو سوم طرف‌های متعاقد لازم‌الاجراء خواهد شد. پس از آن، اصلاحیه برای هر طرف متعاقد دیگر در نودمین روز پس از اینکه طرف متعاقد مذکور سند تنفیذ، پذیرش یا تصویب خود را تودیع نماید، لازم‌الاجراء خواهد شد.

۵ - از نظر این ماده، سند تودیع شده توسط سازمان عضو فائو، سندی اضافه بر اسنادی که توسط کشورهای عضو آن سازمان تودیع شده است، محسوب نمی‌گردد.

ماده ۲۴ - پیوست‌ها

۱ - پیوست‌های این معاهده جزء لاینفک این معاهده محسوب می‌گردد و هرگونه ارجاع به این معاهده همزمان ارجاع به هر پیوست آن نیز می‌باشد.

۲ - مفاد ماده (۲۳) در مورد اصلاحات این معاهده، در مورد اصلاح پیوست‌ها نیز اعمال خواهد شد.

ماده ۲۵ - امضاء

این معاهده از تاریخ سوم نوامبر ۲۰۰۱ (۱۲/۸/۱۳۸۰) تا چهارم نوامبر ۲۰۰۲ (۸/۱۳۸۱) در مقر فائو برای امضاء تمامی اعضاء فائو و هر کشوری که عضو فائو نباشد ولی عضو سازمان ملل متحد یا یکی از آژانس‌های تخصصی یا آژانس بین‌المللی انرژی اتمی باشد، مفتوح خواهد بود.

ماده ۲۶ - تنفیذ، پذیرش یا تصویب

این معاهده منوط به تنفیذ، پذیرش یا تصویب اعضا و غیر اعضا فائو موضوع ماده (۲۵) می‌باشد. اسناد تنفیذ، پذیرش یا تصویب نزد امین اسناد تودیع خواهد شد.

ماده ۲۷ - الحاق

این معاهده از تاریخی که در آن برای امضاء بسته می‌باشد، برای الحاق تمام اعضا فائو و کشورهای غیر عضو فائو که عضو سازمان ملل متحد، یا یکی از آژانس‌های تخصصی آن یا آژانس بین‌المللی انرژی اتمی باشند مفتوح خواهد بود. اسناد الحاق نزد امین اسناد تودیع خواهد شد.

ماده ۲۸ - لازم‌الاجراء شدن

۱ - این معاهده با رعایت مفاد بند (۲) ماده (۲۹) در نودمین روز پس از تودیع چهارمین سند تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق به شرطی که حد اقل بیست سند تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق توسط اعضای فائو تودیع شده باشد، لازم‌الاجراء خواهد شد.

۲ - این معاهده برای هر عضو فائو و هر کشور غیر عضو فائو که عضو سازمان ملل متحد یا یکی از آژانس‌های تخصصی آن یا آژانس بین‌المللی انرژی اتمی باشد و این معاهده را پس از تودیع چهارمین سند تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق طبق بند (۱) تنفیذ کرده، پذیرفته، تصویب نموده و یا به آن ملحق شود، در نودمین روز پس از تودیع سند تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق آن، لازم‌الاجراء خواهد شد.

ماده ۲۹ - سازمان‌های عضو فائو

۱ - تا زمانی که یک سازمان عضو فائو سند تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق به این معاهده را تودیع می‌کند، آن سازمان عضو طبق بند (۷) ماده (۲) اساسنامه فائو هرگونه تغییر در تودیع صلاحیت خود نسبت به اعلامیه صلاحیت تودیع شده خود به موجب بند (۵) ماده (۲) اساسنامه فائو را که ممکن است به دنبال پذیرش این معاهده ضروری باشد، اطلاع خواهد داد. هر طرف متعاقد این معاهده می‌تواند در هر زمان از یک سازمان عضو فائو که

طرف متعاهد این معاهده شده است، بخواهد تا اطلاعات لازم را در خصوص موضوع خاصی از این معاهده که مسؤول اجرای آن شده است، همانگونه که برای کشورهای عضو آن سازمان عضو فراهم می‌کند، برای آن نیز فراهم نماید. سازمان عضو این اطلاعات را ظرف مدت معقولی ارائه خواهد نمود.

۲ - اسناد تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق یا خروج از عضویت تودیع شده توسط یک سازمان عضو فائو به عنوان سندی اضافه بر اسناد تودیع شده توسط کشورهای عضو آن سازمان محسوب نخواهد شد.

ماده ۳۰ - حق شرط

هیچگونه حق شرطی را برای این معاهده نمی‌توان در نظر گرفت.

ماده ۳۱ - غیر اعضاها

طرف‌های متعاهد هر عضو فائو یا کشورهای دیگری را که طرف متعاهد این معاهده نمی‌باشند، تشویق خواهند نمود تا این معاهده را بپذیرند.

ماده ۳۲ - انصراف از عضویت

۱ - هر طرف متعاهد می‌تواند در هر زمانی بعد از دو سال از تاریخی که این معاهده برای آن لازم‌الاجراء شده است، امین اسناد را بطور کتبی از انصراف از عضویت در این معاهده مطلع سازد. امین اسناد بلافاصله مراتب را به کلیه طرف‌های متعاهد اطلاع خواهد داد.

۲ - انصراف از عضویت یک سال پس از تاریخ دریافت اطلاعیه نافذ خواهد شد.

ماده ۳۳ - انقضاء

۱ - این معاهده چنانچه و زمانی که به واسطه انصراف از عضویت در آن، تعداد طرف‌های متعاهد آن به کمتر از چهل برسد خود به خود منقضی می‌گردد، مگر آنکه طرف‌های متعاهد باقی‌مانده به اتفاق به گونه دیگری تصمیم بگیرند.

۲ - زمانی که تعداد طرف‌های متعاقد به کمتر از چهل کاهش یابد، امین اسناد کلیه طرف‌های متعاقد باقی‌مانده را آگاه خواهد ساخت.

۳ - در صورت انقضاء این معاهده، مالکیت سرمایه‌های آن تابع قواعد مالی خواهد بود که هیأت رئیسه تصویب خواهد کرد.

ماده ۳۴ - امین اسناد

مدیرکل فائو امین اسناد این معاهده خواهد بود.

ماده ۳۵ - متون معتبر

متون عربی، چینی، انگلیسی، فرانسوی، روسی و اسپانیایی این معاهده بطور یکسان معتبر می‌باشند.

پیوست (۱)

فهرست گیاهان زراعی تحت پوشش نظام چند جانبه:

ردیف	گیاهان زراعی تحت پوشش نظام چند جانبه
۱	گیاهان غذائی - گیاه جنس ملاحظیات - میوه نان Artocarpus فقط میوه نان - مارچوبه Asparagus - یولاف Avena - مجموعه براسیکا (Brassica et al) شامل جنس‌های: (کلزا و کلم‌ها) : Brassica, Armoracia Barbarea, Camelina, Crambe, Diplotaxis Eruca, Isatis, Lepidium, Raphanobrassica comprises Raphanus, Rorippa and Sinapis, This oilseed and Vegetable crops such as cabbage, apeded, mustard, cress, rocket radish, and turnip, meyenii (maca) is excluded The species lepidum - نخود دانه کبوتری Caianus - نخود Cicer - مرکبات : Citrus Genera Poncirus and Fortunella are included as root stock - کاکائو Cocos آرویدهای مهم: Colocasia Major aroids include taro, cocoyam Xanthosoma dasheen and tannia هوچ Daucus, یام Dioscorea, ارزن انگشتی Elusine, توت فرنگی Fragaria, آفتابگردان Helianthus, جو Hordeum, سیب‌زمینی شیرین Ipomo, گاو دانه Lathyrus, عدس Lens, سیب Malus, کاساوا Manihot

گیاهان زراعی تحت پوشش نظام چند جانبه	ردیف	
musa Except Musa موز، Manihot esculenta only textilis، برنج Oryza، ارزن مرواریدی Pennisetum، لوبیا Phaseolus Except Phaseolus Polyanthus، نخود Pisum، چاودار Secale، -سیب زمینی Solanum Section tuberosa included, except Solanum phureja -بادمجان Solanum Section melonjena included Sorghum -سورگوم Triticosecale -تریتیکاله -گندم Triticum et al Including Agropyron, Elymus and Secale -باقلا/ماشک Vicia -گروه چشم بلبلی Vigna -ذرت: Zea Excluding Zea perennis, Zea diploperennis and Zea Iuxurians		
-گیاهان علوفه‌ای لگومینور Astragalus Chinensis, cicer, arenarius Canavalia Ensiformis Coronilla Varia Hedysarum Coronarium Lathyrus Cicera, ciliolatus, hirsutus, ochrus, odoratus, sativus Lespedeza Cuneata, striata, stipulacea Lotus Corniculatus, subbiflorus, uliginosus Lupinus Albus, angustifolius, luteus Medicago Arborea, falcata, sativa, scutellata, rigidula, truncatula Melilotus Albus, officinalis Onobrychis Viciifolia	گیاهان علوفه‌ای	۲

گیاهان زراعی تحت پوشش نظام چند جانبه	ردیف	
Ornithopus Sativus Prosopis Affinis, alba, chilensis, nigra, pallid Pueraria Phaseoloides Trifolium Alexandrinum, alpestre, ambiguum, angustifolium, arvense agrocicrum, hybridum, incarnatum, pratense, repens, resupinatum rueppellianum, semipilosum, subterraneum, vesiculosum		
An_dropogon Gayanus Agropyron Cristatum, desertorum Agrostis Stolonifera, tenuis Alopecurus Paratensis Arrhenatherum Elatius Dactylis Glomerata Festuca Arundinacea, gigantea, heterophylla, ovina, pratensis, rubara Lolium Hybridum, multiflorim, perenne, rigidum, temulentum Phalaris Aguatica, arundinacea Phleum Pratense Poa Alpina, annua, pratensis Tripsacum Iaxum	گیاهان علوفه‌ای گرامینه	۳
Atriplex Halimus, nummularia Salsola Vermiculata	گیاهان علوفه‌ای دیگر	۴

پیوست (۲)

بخش ۱ - داوری

ماده ۱ - طرف مدعی، دبیر را از اینکه طرف‌های اختلاف، آن را به موجب ماده (۲۲) به داوری ارجاع می‌کنند آگاه، خواهد ساخت. در اطلاعیه باید موضوع مورد داوری ذکر شده و بخصوص موادی از معاهده که تفسیر یا اجرای آن‌ها مطرح می‌باشد، مشخص گردد. اگر طرف‌های اختلاف پیش از تعیین سرداور در خصوص مشخص نمودن موضوع مورد اختلاف به توافق نرسند، دیوان موضوع را تعیین خواهد کرد. دبیر، اطلاعات دریافتی به این طریق را در اختیار کلیه طرف‌های متعاقد این معاهده قرار خواهد داد.

ماده ۲ -

۱ - در اختلافات بین دو طرف اختلاف، دیوان داوری از سه عضو تشکیل خواهد شد. هر طرف اختلاف یک داور انتخاب خواهد کرد و دو داوری که به اینصورت انتخاب شده‌اند با توافق مشترک، داور سوم را که رئیس دیوان داوری خواهد بود، انتخاب خواهند کرد. سرداور نباید از اتباع یکی از دو طرف اختلاف باشد، محل زندگی‌اش نباید در قلمرو یکی از طرف‌های اختلاف باشد، تحت استخدام هیچکدام از آن‌ها نباید باشد و در هیچ مقام دیگری نیز نباید این اختلاف را بررسی کرده باشد.

۲ - در اختلافات بین بیش از دو طرف متعاقد، طرف‌های اختلافی که از منافع واحدی برخوردار هستند به صورت مشترک و با توافق یکدیگر یک داور را انتخاب خواهند کرد.

۳ - هر پست بلاتصدی گونه‌ای که برای انتصاب اولیه تعیین شده، پر خواهد شد.

ماده ۳ -

۱ - اگر سرداور ظرف مدت دو ماه پس از انتصاب داور دوم، تعیین نشده باشد، مدیرکل فائو بنا به درخواست یک طرف اختلاف، ظرف یک دوره دو ماهه دیگر سرداور را انتخاب خواهد کرد.

۲- اگر یکی از طرف‌های اختلاف ظرف مدت دو ماه از زمان دریافت درخواست، داوری را انتخاب نکند، طرف دیگر می‌تواند مدیرکل فائو را آگاه گرداند و وی ظرف یک دوره دو ماهه دیگر این انتخاب را انجام خواهد داد.

ماده ۴- دیوان داوری تصمیمات خود را طبق مفاد این معاهده و حقوق بین‌الملل خواهد گرفت.

ماده ۵- دیوان داوری آئین کار خود را تعیین خواهد کرد، مگر اینکه طرف‌های اختلاف به گونه دیگری توافق کنند.

ماده ۶- دیوان داوری می‌تواند بنا به درخواست یکی از طرف‌های اختلاف، اقدامات موقتی و لازم حمایتی را توصیه کند.

ماده ۷- طرف‌های اختلاف، کار دیوان داوری را تسهیل خواهند کرد و بویژه با استفاده از کلیه وسائلی که در اختیار دارند:

الف - کلیه اسناد، اطلاعات و تسهیلات مربوط را در اختیار دیوان قرار خواهند داد.

ب - در موقع لزوم اجازه خواهند داد که دیوان شهود یا کارشناسانی را فراخواند و ادله آنان را دریافت کند.

ماده ۸- طرف‌های اختلاف و داوران موظفند محرمانه بودن کلیه اطلاعاتی را که طی جریان داوری دریافت می‌کنند، حفظ کنند.

ماده ۹- هزینه‌های داوری، جز در صورتیکه دیوان داوری بخاطر وجود شرایط خاص مورد، طریق دیگری را تعیین نکرده باشد، بطور مساوی بر عهده طرف‌های اختلاف خواهد بود. دیوان کلیه هزینه‌های خود را ثبت خواهد کرد و صورتحساب نهایی را برای طرف‌های اختلاف خواهد فرستاد.

ماده ۱۰ - هر طرف متعهدي که درخصوص موضوع مورد اختلاف از نظر حقوقی دارای منفعتی باشد که ممکن است بوسیله تصمیم راجع به مورد، تحت تأثیر قرار گیرد، می‌تواند با رضایت دیوان وارد جریان رسیدگی شود.

ماده ۱۱ - دیوان می‌تواند دعاوی متقابلی را که بطور مستقیم از موضوع اختلاف ناشی می‌شود، استماع و در مورد آنها تصمیم‌گیری کند.

ماده ۱۲ - تصمیمات مربوط به آئین رسیدگی و ماهیت دیوان دآوری با رأی اکثریت اعضای آن اتخاذ خواهد شد.

ماده ۱۳ - اگر یکی از طرف‌های اختلاف در دیوان دآوری حاضر نشود یا نتواند از ادعای خود دفاع کند، طرف دیگر می‌تواند از دیوان بخواهد تا جریان رسیدگی را ادامه دهد و رأی خود را صادر کند. غیبت یا قصور یک طرف اختلاف در دفاع از ادعای خویش، مانع جریان رسیدگی نخواهد شد. دیوان دآوری پیش از اتخاذ تصمیم نهایی خود، باید قانع شده باشد که ادعا کاملاً "بر پایه حقیقت و قانون می‌باشد."

ماده ۱۴ - دیوان ظرف پنج ماه از تاریخی که بطور کامل تشکیل شده باشد، تصمیم نهایی خود را اتخاذ خواهد کرد، مگر اینکه تمدید مهلتی را برای مدتی که از پنج ماه تجاوز نخواهد کرد، ضروری تشخیص دهد.

ماده ۱۵ - تصمیم نهایی دیوان دآوری محدود به موضوع مورد اختلاف خواهد بود و دلایلی را که بر مبنای آن‌ها تصمیم‌گیری شده، بیان خواهد نمود. این تصمیم متضمن نام اعضایی که شرکت داشته‌اند و نیز تاریخ اتخاذ تصمیم نهایی خواهد بود. هر یک از اعضای دیوان می‌تواند نظریه مجزا یا مخالف خود را به تصمیم نهایی پیوست کند.

ماده ۱۶ - رأی صادره برای طرف‌های اختلاف لازم‌الاجراء خواهد بود. این رأی قابل تجدید نظر نخواهد بود، مگر اینکه طرف‌های اختلاف از پیش در خصوص تشریفات تجدید نظرخواهی توافق کرده باشند.

ماده ۱۷ - هر یک از طرف‌های اختلاف می‌تواند هر اختلافی را در رابطه با تفسیر یا شیوه اجرای تصمیم نهایی دیوان، برای تصمیم‌گیری به دیوان دآوری که آن را صادر کرده، ارجاع کند.

بخش ۲ - مصالحه

ماده ۱ - کمیسیون مصالحه بنا به درخواست یکی از طرف‌های اختلاف ایجاد خواهد شد. کمیسیون جز در مواردی که طرف‌های اختلاف به گونه دیگری توافق کنند، متشکل از پنج عضو خواهد بود که دو نفر از آنها توسط هر طرف ذی‌ربط انتخاب می‌شوند و اعضاء مزبور بطور مشترک رئیس را انتخاب خواهند کرد.

ماده ۲ - در اختلافات بین بیش از دو طرف متعاقد، طرف‌هایی که دارای منافع واحد هستند، بطور مشترک و با توافق یکدیگر اعضای خود را در کمیسیون انتخاب خواهند کرد. هرگاه دو یا چند طرف اختلاف، منافع مجزایی داشته باشند یا در مورد وجوه منافع یکسان، دچار اختلاف باشند، میتوانند اعضای خود را بطور مجزا انتخاب کنند.

ماده ۳ - اگر طرف‌های اختلاف نتوانند ظرف دو ماه از تاریخ درخواست ایجاد کمیسیون مصالحه، اعضای آن را انتخاب کنند، مدیرکل فائو در صورتیکه طرف اختلاف بخواهد، ظرف یک دوره دو ماهه دیگر این انتخاب را انجام خواهد داد.

ماده ۴ - اگر ظرف دو ماه از تاریخ انتخاب آخرین عضو کمیسیون، رئیس کمیسیون مصالحه انتخاب نشده باشد، در صورت درخواست یکی از طرف‌های اختلاف، مدیرکل فائو طی یک دوره دو ماهه دیگر وی را انتخاب خواهد نمود.

ماده ۵ - کمیسیون مصالحه، تصمیمات خود را با رأی اکثریت اعضای خود، اتخاذ خواهد کرد. کمیسیون آئین کار خود را تعیین خواهد کرد، مگر اینکه طرف‌های اختلاف به گونه دیگری توافق کنند. کمیسیون پیشنهادی را برای حل و فصل اختلاف ارائه خواهد نمود و طرف‌ها با حسن نیت آن را بررسی خواهند کرد.

ماده ۶ - اختلاف در مورد صلاحیت کمیسیون مصالحه توسط کمیسیون مصالحه مورد بررسی و تصمیم‌گیری قرار خواهد گرفت.

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده منضم به متن معاهده شامل مقدمه و سی و پنج ماده و دو پیوست در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ پنجم تیر ماه یکهزار و سیصد و هشتاد و چهار مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۵/۴/۱۳۸۴ به تأیید شورای نگهبان رسید.

فصل دوم

قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشور

مصوب ۱۳۹۷

مجلس شورای اسلامی

شماره: ۸۴/۵۸۹۴۶

تاریخ: ۱۳۹۷/۰۷/۱۶

پست:

پست

حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر حسن روحانی
رئیس محترم جمهوری اسلامی ایران

عطف به نامه شماره ۴۵۱۱۶/۸۱۸۶۱ مورخ ۱۳۹۳/۷/۲۰ در اجرای اصل
یکصد و بیست و سوم (۱۲۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشور مصوب جلسه علنی روز یکشنبه
مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۲۴ مجلس که با عنوان لایحه حفاظت و بهره‌برداری از منابع
ژنتیکی به مجلس شورای اسلامی تقدیم و مطابق اصل یکصد و دوازدهم
(۱۱۲) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران از سوی مجمع تشخیص مصلحت
نظام موافق با مصلحت نظام تشخیص داده شده است، به پیوست ابلاغ می‌شود.

علی لاریجانی

دبیرخانه مرکزی ریاست جمهوری

شماره: ۹۳۵۳۱

تاریخ: ۱۳۹۷/۰۷/۱۶

ساعت: ۱۲:۱۳

قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشور

ماده ۱- اصطلاحات به کاررفته در این قانون دارای تعاریف زیر می باشد:

الف - منابع ژنتیکی: هر نوع ماده ژنتیکی با منشأ گیاهی، جانوری یا ریزسازواره (میکرو ارگانیسم) که دارای واحدهای قابل توارث است و ارزش بالفعل یا بالقوه دارد.

ب - زیستگاه اصلی: مکان یا محلی که یک منبع ژنتیکی به طور طبیعی در آنجا یافت یا حفاظت می شود.

پ - خارج از زیستگاه اصلی: مکان یا محل یافت یا حفاظت یک منبع ژنتیکی در خارج از محل طبیعی پراکنش آن.

ت - مجموعه: منابع ژنتیکی مربوط به یک گونه یا گونه‌های خویشاوند که جمع‌آوری و خارج از زیستگاه اصلی حفاظت می‌شوند.

ث - دسترسی: در اختیار گرفتن منابع ژنتیکی در داخل و یا خارج از زیستگاه طبیعی آن‌ها به منظور تحقیق و یا استفاده از اجزای ژنتیکی آن‌ها و یا استخراج مشتقات آن‌ها.

ج - فرآیند بهنژادی: فرآیندی که باعث تغییر ریخته ارثی و بروز ویژگی‌های جدید در موجودات زنده می گردد.

چ - دست ورزی ژنتیکی: آن دسته از فرآیندهای بهنژادی که در سطح مولکولی و سلولی انجام می‌شود.

ح - بهره‌برداری: استفاده از منابع ژنتیکی به نحوی که منجر به فرسایش یا به مخاطره افتادن آن‌ها نشود و مغایر قوانین و مقررات مربوط نباشد.

خ - بهره‌برداری ژنتیکی: استفاده از منابع ژنتیکی به منظور تولید هرگونه ماده زیستی مشتق از آن‌ها و منابع ژنتیکی جدید.

د- بهنژادگر: شخص حقیقی یا حقوقی که یک رقم، نوع یا نژاد ژنتیکی را برای اولین بار به صورت قابل بهره‌برداری اصلاح یا کشف می‌کند و یا بهبود می‌بخشد.

ذ- حقوق بهنژادگران: حقوق مالکیت فکری مرتبط با منابع ژنتیکی که به بهنژادگران منابع ژنتیکی اعطاء می‌گردد.

ماده ۲- منابع ژنتیکی که در زیستگاه‌های اصلی یا در مجموعه‌های خارج از زیستگاه اصلی واقع در قلمرو سرزمینی و حاکمیت ملی جمهوری اسلامی ایران وجود دارند و یا آن دسته از منابع ژنتیکی که منشأ ایرانی دارند و در مراکز دولتی و یا غیردولتی خارج از کشور نگهداری می‌شوند و همچنین اطلاعات و دانش سنتی مربوط به منابع ژنتیکی، ذخیره ژنتیکی محسوب می‌شود و براساس مفاد این قانون قابل دسترسی و بهره‌برداری است.

تبصره - این ماده نافی حقوق مالکیت مادی افراد بر منابع ژنتیکی خود نیست.

ماده ۳- در اجرای مفاد این قانون وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان حفاظت محیط زیست موظفند هر کدام با استفاده از امکانات جاری بدون گسترش ساختار تشکیلاتی و با سازماندهی تمامی واحدهای درون سازمانی موجود که در ذیل احکام این قانون قرار می‌گیرند، ساختاری مستقل و متناسب تا سطح معاون بالاترین مقام مسئول دستگاه و با رعایت قوانین و مقررات مربوط تأسیس و حسب مورد به ترتیب امور منابع ژنتیکی کشاورزی اعم از حفاظت از ذخایر ژنتیکی و بانک ژن در محدوده امور مربوط به کشاورزی، باغبانی، جنگل، مرتع، بیابان، شیلات، دام، طیور، زنبورداری و خوراک دام و طیور و بیماری‌ها و آفات مرتبط با این موارد، منابع ژنتیکی پزشکی انسانی و منابع ژنتیکی حیات وحش را با شرح وظایف زیر مدیریت نمایند:

الف - شناسایی، نگهداری، ثبت، حفاظت، پایش و احیای منابع ژنتیکی و دانش سنتی مرتبط با آن‌ها.

ب - نظارت بر بهره‌برداری از منابع ژنتیکی و صدور مجوز بهره‌برداری ژنتیکی در دستگاه‌های مربوط.

پ - استیفای حقوق ملی و صیانت از آن در سطح داخلی و بین‌المللی.

ت - ارتقای آگاهی‌های عمومی و دانش تخصصی مربوط.

ث - شناسایی عوامل تهدیدکننده، پیشگیری و به حداقل رساندن تهدیدهای متوجه منابع ژنتیکی.

ج - حمایت و توسعه تحقیقات در زمینه‌های حفاظت، ثبت و بهره‌برداری پایدار از منابع ژنتیکی

تبصره - در اجرای این قانون مقام صلاحیت‌دار در مراجع و مجامع بین‌المللی جهت استیفای حقوق جمهوری اسلامی ایران توسط هیأت وزیران تعیین خواهد شد.

ماده ۴- به منظور سیاست‌گذاری اجرائی و انجام هماهنگی‌های لازم بین دستگاه‌های متولی موضوع ماده (۳) این قانون در حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی و نیز اتخاذ تصمیم نهائی در مواردی که ارتباط قطعی موضوع به یکی از سه حوزه امور منابع ژنتیکی کشاورزی، منابع ژنتیکی پزشکی انسانی و منابع ژنتیکی حیات وحش مورد ابهام دستگاه‌های متولی قرار گیرد، شورای ملی منابع ژنتیکی کشور مرکب از وزیران جهاد کشاورزی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، علوم، تحقیقات و فناوری، دادگستری و صنعت، معدن و تجارت، رئیس سازمان حفاظت محیط زیست و معاون علمی و فناوری رئیس‌جمهور تشکیل می‌شود.

تبصره ۱- مصوبات شورا با تصویب اکثریت وزیران عضو شورا و تأیید رئیس‌جمهور لازم‌الاجراء است.

تبصره ۲- محل استقرار دبیرخانه شورا، وزارت جهاد کشاورزی می‌باشد.

ماده ۵ - اشخاص حقیقی و حقوقی نمی‌توانند منابع ژنتیکی یا اجزای تشکیل دهنده آن‌ها را به صورتی که در زیستگاه‌های طبیعی یافت و یا حفاظت می‌شوند و یا توسط کشاورزان و بهره‌برداران استفاده می‌شوند، تحت مالکیت فکری خود ثبت کنند.

تبصره ۱- منابع ژنتیکی با مشخصات جدید، بر اساس فرآیندهای بهنژادی و دست‌ورزی ژنتیکی با رعایت مفاد این قانون و سایر قوانین مربوط به مالکیت فکری توسط نهادهای متولی موضوع ماده (۳) این قانون قابل ثبت بوده و این ثبت موجب مالکیت فکری می‌باشد.

تبصره ۲- ثبت ارقام گیاهی جدید مطابق قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال مصوب ۲۹/۴/۱۳۸۲ صورت می‌گیرد.

ماده ۶ - دسترسی به منابع ژنتیکی و بهره‌برداری از آن تابع آیین نامه اجرائی شرایط دسترسی و نحوه بهره‌برداری ژنتیکی است که توسط وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان حفاظت محیط زیست با همکاری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و جهاد دانشگاهی ظرف مدت سه ماه از تاریخ ابلاغ این قانون تهیه می‌شود و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد. آیین نامه اجرائی مذکور باید با رویکرد حفاظت از منابع ژنتیکی، تسهیل در امر پژوهش با اولویت پژوهشگران داخلی و رعایت حقوق عرفی جوامع محلی تنظیم شود.

ماده ۷ - ایجاد هرگونه تعهد در خصوص منابع ژنتیکی و دانش سنتی مربوط به آن، توسط هر شخص حقیقی یا حقوقی در برابر اشخاص حقیقی و حقوقی داخلی یا خارجی منوط به موافقت نهاد متولی مربوط است.

ماده ۸ - رفتارهای زیر جرم است و حسب مورد مرتکب با حکم مراجع قضائی ذی صلاح به مجازات زیر محکوم می‌شود:

الف - دسترسی و بهره‌برداری ژنتیکی بدون رعایت مفاد این قانون و صادرات و خارج ساختن منابع ژنتیکی به منظور دسترسی و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی بدون مجوز نهاد متولی مربوط، به ترتیب مستوجب یک یا چند نوع از مجازات‌های تعزیری درجه (۵) و (۶) قانون مجازات اسلامی است.

ب - هرگونه اقدام به فرسایش و یا تخریب عمدی و بدون مجوز منابع ژنتیکی و یا زیستگاه - های آن‌ها، مستوجب یک یا دو نوع از مجازات‌های درجه (۴) تعزیری قانون مجازات اسلامی است و چنانچه اقدامات صورت گرفته به صورت گسترده موجب آسیب و یا از بین رفتن منابع ژنتیکی گردد و امنیت ملی را در حوزه‌های اقتصادی، غذایی، زیست محیطی و دفاعی با مخاطره مواجه سازد مرتکب به حداکثر مجازات مقرر در این بند محکوم می‌شود. رهاسازی بدون مجوز نمونه‌های ژنتیکی بیگانه در صورتی که موجب فرسایش و یا تخریب منبع ژنتیکی و یا زیستگاه‌های آن‌ها شود نیز مشمول حکم همین بند است.

تبصره - در همه موارد فوق مرتکب علاوه بر تحمل مجازات، مکلف به جبران خسارت وارده به منابع ژنتیکی به تشخیص کارشناس رسمی دادگستری یا خبره به انتخاب دادگاه می - باشد. دادگاه می‌تواند در صورت امکان، اعاده به وضع سابق را به جای جبران خسارت مورد حکم قرار دهد.

ماده ۹- در ماده (۱۰) قانون نظام جامع دامپروری کشور مصوب ۷/۵/۱۳۸۸ عبارت «و منابع و مواد ژنتیکی مربوط» و همچنین تبصره (۲) آن حذف و عنوان تبصره (۳) ماده مذکور به (تبصره (۲)) اصلاح می‌شود.

قانون فوق مشتمل بر نه ماده و هفت تبصره در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ بیست و چهارم دی ماه یکهزار و سیصد و نود و شش مجلس شورای اسلامی تصویب شد و در تاریخ ۱۳۹۷/۶/۲۴ از سوی مجمع تشخیص مصلحت نظام با تأیید تبصره یک ماده پنج موافق با مصلحت نظام تشخیص داده شد.

علی لاریجانی - رئیس مجلس شورای اسلامی

علی لاریجانی

فصل سوم

آیین نامه اجرایی شرایط دسترسی و نحوه بهره‌برداری ژنتیکی

مصوب ۱۴۰۰

هیات وزیران

شماره: ۰۲۰/۸۲۲۰
تایید: ۱۴۰۰/۰۴/۱۳
پست:

جناب آقای دکتر بازرگان

معاون محترم وزیر و رئیس سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

سلام علیکم

با احترام، به پیوست تصویب نامه شماره ۳۹۱۶۹/ت/۵۷۴۶۴ هـ مورخ ۱۴۰۰/۴/۱۲ هیئت وزیران درخصوص «آیین‌نامه اجرایی شرایط دسترسی و نحوه بهره‌برداری ژنتیکی موضوع ماده (۶) قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشور» برای استحضار و اقدام لازم ایفاد می‌گردد.

سعيد سعادت
مشاور وزیر و مدیرکل دفتر وزارتی

رونوشت:

-معاونین محترم وزیر به انضمام تصویب نامه فوق الذکر برای استحضار
-جناب آقای دکتر رفیعی یور مدیرکل محترم دفتر محیط زیست و توسعه
بایدار (به انضمام تصویب نامه فوق الذکر) برای استحضار

آیین نامه اجرایی شرایط دسترسی و نحوه بهره‌برداری ژنتیکی

وزارت جهاد کشاورزی - وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - وزارت اطلاعات وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح - سازمان برنامه و بودجه کشور، سازمان حفاظت محیط زیست - جهاددانشگاهی

هیئت وزیران در جلسه ۱۴۰۰/۴/۶ به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان حفاظت محیط زیست (با همکاری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و جهاد دانشگاهی و به استناد ماده (۶) قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشور - مصوب ۱۳۹۶- آیین نامه اجرایی شرایط دسترسی و نحوه بهره‌برداری ژنتیکی موضوع ماده یادشده را به شرح زیر تصویب کرد:

آیین نامه اجرایی شرایط دسترسی و نحوه بهره‌برداری ژنتیکی موضوع ماده (۶) قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشور:

ماده ۱- در این آیین نامه اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می روند:

- ۱- قانون: قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشور - مصوب ۱۳۹۶-.
- ۲- منبع ژنتیکی: هر نوع ماده ژنتیکی با منشأ گیاهی، جانوری یا ریزسازواره (میکروارگانیسم) که دارای واحدهای قابل توارث است و ارزش بالفعل یا بالقوه دارد.
- ۳- منبع ژنتیک انسانی: هر ماده با منشأ انسانی که حاوی مواد ژنتیکی انسان شامل (دی ان ای، آر ان ای) و یا سایر مواد زیستی که به هر نحوی نمونه‌ها و داده‌های ژنتیک انسانی از آنها قابل استحصال باشد.
- ۴- نمونه ژنتیکی (Accession): هر ماده ژنتیکی ثبت شده‌ای که در یک مجموعه یا زیستگاه نگهداری می شود.

- ۵- گونه بیگانه: شامل گونه‌های کشاورزی و منابع طبیعی که تاکنون حضور آن در یک زیستگاه به صورت رسمی و توسط نهادهای متولی گزارش نشده است و گونه‌های حیات وحش که به خارج از زیستگاه یا مناطق پراکنش طبیعی خود معرفی شده و زیست می‌کند.
- ۶- زیستگاه اصلی: محلی که یک منبع ژنتیکی به طور طبیعی در آنجا یافت یا حفاظت می‌شود.
- ۷- خارج از زیستگاه اصلی: محل یافت یا حفاظت (Conservation) یک منبع ژنتیکی در خارج از محل طبیعی پراکنش آن است.
- ۸- حفاظت خارج از زیستگاه اصلی: حفاظت از منابع ژنتیکی یا اجزای آن در خارج از محیط زندگی طبیعی‌شان است.
- ۹- مجموعه: منابع ژنتیکی مربوط به یک گونه یا گونه‌های خویشاوند که جمع‌آوری و خارج از زیستگاه اصلی حفاظت می‌شود.
- ۱۰- زیست بانک: مجموعه نمونه‌های زیستی یا پزشکی و با داده‌های مرتبط با آنها که به منظور ارائه خدمات پژوهشی و تخصصی تشکیل شده است.
- ۱۱- بانک ژن: مجموعه‌ای از منابع ژنتیکی گیاهان، جانوران و ریزسازواره‌ها (میکروارگانیسیم‌ها) و داده‌های مرتبط به آنها که به منظور حفظ تنوع ژنتیکی نگهداری می‌شود.
- ۱۲- دستگاه متولی: وزارت جهاد کشاورزی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان حفاظت محیط زیست
- ۱۳- سامانه اطلاعاتی جامع: کلیه اطلاعات منابع ژنتیکی موجود در مجموعه‌ها که در قالب یک سامانه واحد در هر یک از دستگاه‌های متولی، نگهداری، ساماندهی و به روزرسانی می‌شوند.
- ۱۴- دستگاه اجرایی: دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶

- ۱۵- ثبت: مرجع مشخصات نمونه‌های ژنتیکی در سامانه اطلاعاتی جامع درج و دریافت کد شناسایی انحصاری و واحد.
- ۱۶- پنجره ارایه خدمات الکترونیک سامانه‌ای که توسط هر دستگاه متولی برای ارتباط با متقاضیان و ارایه خدمات ایجاد می‌شود.
- ۱۷- دسترسی: در اختیار گرفتن منابع ژنتیکی در داخل و یا خارج از زیستگاه طبیعی آنها به منظور تحقیق و یا استفاده از اجزای ژنتیکی آنها و یا استخراج مشتقات ژنتیکی آنها.
- ۱۸- بهره‌برداری: استفاده از منابع ژنتیکی به نحوی که منجر به فرسایش یا به مخاطره افتادن آنها نشود و مغایر قوانین و مقررات مربوط نباشد.
- ۱۹- بهره‌برداری ژنتیکی استفاده از منابع ژنتیکی به منظور تولید هر گونه ماده زیستی مشتق از آنها و منابع ژنتیکی جدید.
- ۲۰- کارگروه وزارتی اخلاق در پژوهش: نهادی که بر اساس ماده (۲) آیین نامه اجرایی قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی، موضوع تصویب نامه شماره ۱۶۶۶۱۲ت ۵۵۵۶۸۶ مورخ ۳/۵/۱۳۹۸ در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تشکیل می‌شود.
- ۲۱- کارگروه اخلاق در پژوهش مؤسسه: نهادی که بر اساس ماده (۳) آیین نامه اجرایی قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی، موضوع تصویب نامه شماره ۱۶۶۶۱۲ت ۵۵۵۶۸۶ مورخ ۱۳۹۸/۰۵/۰۳ در هر یک از دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی اعم از دولتی و غیردولتی مصوب شورای گسترش وزارتین علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تشکیل می‌شود.
- ۲۲- کمیته علمی صلاحیت دار: شامل شوراهای پژوهشی فناوری دانشگاه‌ها، دانشکده‌ها، مراکز تحقیقاتی و شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده‌ها و مانند آن هستند که اعضای آنها با حکم رسمی موسسه تعیین می‌شوند و طرح نامه‌های

پژوهشی فناوری را از لحاظ علمی و فنی مورد بررسی و داوری تخصصی و نهایتاً تایید قرار می‌دهند.

۲۳- دستگاه ناظر: وزارت اطلاعات، سازمان اطلاعات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و سازمان پدافند غیرعامل کشور.

۲۴- مجوز: اجازه دسترسی، بهره‌برداری ژنتیکی و یا خروج منابع ژنتیکی از کشور که توسط دستگاه متولی در چهارچوب قوانین و مقررات مربوط صادر می‌شود.

۲۵- موافقت نامه انتقال نمونه ژنتیکی: توافق نامه داخلی یا خارجی که شرایط انتقال منابع ژنتیکی، اجزاء و یا دانش سنتی مرتبط با آنها را مشخص می‌کند.

۲۶- حقوق عرفی جوامع محلی: میزان و شیوه بهره‌برداری از منابع ژنتیکی در یک جامعه محلی که توسط افراد آن جامعه در طول زمان شکل گرفته و خلاف قوانین جاری نباشد.

۲۷- ارزیابی مخاطرات زیست محیطی: ارزیابی و تخمین احتمال وقوع اثرات منفی ناشی از فعالیتهای انسانی در وضعیت محیط زیست که شامل ارزیابی احتمال خطرات بوم‌شناسی و سلامت انسانی است.

۲۸- منابع ژنتیکی بومی: منابع ژنتیکی یا اجزای تشکیل دهنده آنها به صورتی که در زیستگاه طبیعی یافت یا حفاظت می‌شوند و یا از زیستگاه طبیعی برداشته شده و یا به صورت سنتی توسط کشاورزان و بهره‌برداران استفاده می‌شوند.

ماده ۲- موارد نیازمند صدور مجوز در این آیین نامه به شرح زیر است:

۱- ایجاد زیست بانک‌ها و بانک‌های ژن، مجموعه‌داران حقیقی و حقوقی مواد (۳) و (۴).

۲- در مواردی که بر اساس قوانین و مقررات محدودیت‌های دسترسی به منابع ژنتیکی در زیستگاه اصلی و خارج از زیستگاه اصلی و یا اطلاعات ژنتیکی آنها وجود دارد (تبصره ۱) ماده (۷).

۳- اشخاص غیرایرانی برای دسترسی به منابع ژنتیکی به منظور انجام امور پژوهشی تبصره (۵) ماده (۷).

۴- خروج منابع ژنتیکی از کشور به منظور دسترسی و بهره‌برداری ژنتیکی (ماده ۱۲).

۵- بهره‌برداری ژنتیکی از منابع ژنتیکی در داخل و خارج از زیستگاه‌های اصلی توسط اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی (ماده ۱۵).

۶- رهاسازی هرگونه منابع ژنتیکی بیگانه که به منظور دسترسی و یا بهره‌برداری ژنتیکی مورد استفاده قرار گرفته‌اند (ماده ۳۲).

۷- واردات هرگونه منابع ژنتیک مربوط به ریزسازواره‌ها (میکروارگانسیم‌ها) و رده‌های سلولی (ماده ۳۵)

ماده ۳- بانک‌های ژن و زیست بانک‌ها به منظور حفاظت از منابع ژنتیکی، دسترسی و بهره‌برداری ژنتیکی حسب وظایف خود مطابق قوانین و ضوابط جاری، مکلفند برای شناسایی، جمع‌آوری، ثبت، نگهداری، پایش، حفاظت و احیای منابع ژنتیکی حوزه فعالیت خود و دانش سنتی مرتبط با آنها با هماهنگی دستگاه متولی اقدام نمایند.

ماده ۴- علاوه بر بانک‌های ژن و زیست بانک‌ها، مجموعه‌داران حقیقی و حقوقی نیز مشمول این آیین نامه بوده و موظفند نسبت به کسب مجوزهای لازم از دستگاه متولی اقدام نمایند. دستگاه متولی می‌تواند به مجموعه‌های ذی صلاح اجازه ارائه خدمات به عموم متقاضیان را صادر نماید.

تبصره ۱- زیست بانک‌ها و بانک‌های ژن که تا تاریخ ابلاغ این آیین نامه با اساسنامه مشخص و مجوز از دستگاه‌های ذی صلاح تشکیل شده‌اند، فعالیت‌های مصوب خود را صرفاً در حوزه شرح وظایف خود اعم از جمع‌آوری، شناسایی، ثبت، حفاظت و ذخیره‌سازی و ارائه نمونه ژنتیکی تا زمان ابلاغ دستورالعمل صدور مجوز ادامه داده و پس از ابلاغ دستورالعمل مطابق آن نسبت به اخذ مجوز اقدام می‌نمایند.

تبصره ۲- دستورالعمل ضوابط صدور مجوز مجموعه‌ها توسط دستگاه متولی و با همکاری زیست بانک‌ها و بانک‌های ژن موجود در کشور در مدت سه ماه پس از ابلاغ این آیین نامه تهیه و ابلاغ می‌شود.

ماده ۵- سازمان حفاظت محیط زیست مکلف است فهرست منابع ژنتیکی انحصاری، گونه‌های حمایت و حفاظت شده یا در معرض تهدید براساس فهرست اتحادیه بین المللی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی سازمان حفاظت محیط زیست ذیل قانون الحاق دو تبصره به قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در سازمان‌ها و مجامع بین المللی - مصوب ۱۳۷۰- و فهرست ضمایم قانون الحاق ایران به کنوانسیون تجارت بین‌المللی گونه‌های حیوانات و گیاهان وحشی که در معرض نابودی قرار دارند - مصوب ۱۳۵۵- را تهیه، به روزرسانی و در اختیار دستگاه متولی قراردهد.

ماده ۶- دستگاه متولی موظف است نسبت به شناسایی زیستگاه‌های اصلی از حیث حدود دسترسی و بهره‌برداری ژنتیکی و معرفی کانون‌های حساس تنوع زیستی و زیست‌بوم‌های حساس، مطابق قوانین و مقررات اقدام نماید.

ماده ۷- دسترسی به منابع ژنتیکی در زیستگاه اصلی و خارج از زیستگاه اصلی و اطلاعات ژنتیکی آنها مستلزم ثبت اطلاعات متقاضی و هدف وی از دسترسی به منابع مذکور، در سامانه اطلاعاتی جامع است.

تبصره ۱- در مواردی که بر اساس قوانین و مقررات محدودیت‌های دسترسی به منابع ژنتیکی در زیستگاه اصلی و خارج از زیستگاه اصلی و یا اطلاعات ژنتیکی آنها وجود دارد، دریافت مجوز از دستگاه متولی ذی ربط الزامی است.

تبصره ۲- ثبت اطلاعات منابع ژنتیکی مورد دسترسی و خلاصه‌ای از گزارش سالیانه اقدامات انجام شده در سامانه اطلاعاتی جامع از سوی متقاضی الزامی است.

تبصره ۳- دانشگاهها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و فرهنگستان‌ها و پارک‌های علم و فناوری که دارای مجوز از شورای گسترش آموزش عالی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر مراجع قانونی ذی ربط می‌باشند و مراکز جهاد دانشگاهی که به وظایف ذاتی در خارج از زیستگاه اصلی به منابع ژنتیکی دسترسی دارند، پس از کسب مجوز موضوع ماده (۴) این آیین نامه با رعایت قوانین، می‌توانند امکان دسترسی را برای فعالیت‌های مصوب داخلی خود پس از ثبت در سامانه اطلاعات جامع فراهم آورند.

تبصره ۴- اشخاصی که مجوز دسترسی را دریافت کرده اند، حق واگذاری دسترسی به اشخاص ثالث را ندارند.

تبصره ۵- اشخاص غیر ایرانی برای دسترسی به منابع ژنتیکی به منظور انجام امور پژوهشی، با رعایت ماده (۲۹) این آیین نامه و پس از تأیید بالاترین مقام دستگاه متولی نسبت به دریافت مجوز از دستگاه متولی اقدام می‌نمایند.

تبصره ۶- در صورتی که منبع ژنتیکی و یا اطلاعات ژنتیکی مورد درخواست در مالکیت اشخاص باشد، صدور مجوز دسترسی، مستلزم کسب اجازه از مالک آن منبع است.

تبصره ۷- انجام مطالعات ریخت شناسی (مورفولوژیکی) بر روی نمونه‌های موجود در موزه‌ها و هرباریوم‌ها (herbarium) بدون انتقال کل یا قسمتی از نمونه به خارج از مجموعه از شمول این ماده خارج است.

تبصره ۸- بهره‌برداری ژنتیکی و دسترسی به منابع ژنتیکی خارجی که به صورت رسمی و با تبادل موافقتنامه انتقال نمونه ژنتیکی به داخل کشور وارد می‌شوند ضمن رعایت مفاد این آیین نامه تابع مفاد موافقتنامه مبادله شده نیز است. وارد کننده ملزم به ثبت مشخصات منابع ژنتیکی وارداتی در سامانه جامع اطلاعات منابع ژنتیکی نزد دستگاه متولی مربوط است.

تبصره ۹- دستگاه متولی مکلف است منابع ژنتیکی موضوع تبصره (۱) این ماده را ثبت داخلی و در صورت لزوم ثبت بین المللی نماید.

ماده ۸- بهره‌برداری از منابع ژنتیکی توسط جوامع محلی در صورتی که مطابق عرف باشد مجاز بوده و از شمول ماده (۷) این آیین نامه مستثنی است.

ماده ۹- دستگاه متولی با رعایت مفاد ماده (۵) این آیین نامه، مکلف به رعایت حقوق عرفی جوامع محلی در زمان صدور مجوزهای موضوع قانون است.

ماده ۱۰- وزارت جهاد کشاورزی با همکاری سایر دستگاه‌های متولی موظف به ایجاد پنجره واحد ارائه خدمات الکترونیک است.

ماده ۱۱- دستگاه متولی موظف است پس از ثبت درخواست و تکمیل مدارک در پنجره واحد، ظرف بیست روز کاری برای نمونه‌های موجود در زیستگاه اصلی و ده روز کاری برای نمونه‌های خارج از زیستگاه اصلی با رعایت قانون و این آیین نامه نسبت به بررسی و صدور مجوز اقدام نماید.

ماده ۱۲ - خروج منابع ژنتیکی بومی از کشور به منظور دسترسی و بهره‌برداری ژنتیکی با رعایت قوانین و مقررات، مستلزم ثبت مشخصات متقاضی و نمونه‌های ژنتیکی در سامانه اطلاعاتی جامع، تکمیل و امضای موافقت نامه انتقال نمونه ژنتیکی و اخذ مجوز از دستگاه متولی است.

تبصره ۱- در ارتباط با منابع ژنتیکی شناسایی نشده، ثبت مشخصات نمونه ژنتیکی و دریافت شماره شناسه مورد تأیید دستگاه متولی الزامی است.

تبصره ۲- برای آن دسته از منابع ژنتیکی که تحت مالکیت مادی و یا فکری اشخاص حقیقی و حقوقی قرار دارند، رعایت حقوق مالکیت آنها الزامی است.

تبصره ۳- ارسال منابع ژنتیکی بومی به خارج از کشور به منظور شناسایی، تأیید و توالی‌یابی برای اهداف پژوهشی تابع ماده (۷) این آیین نامه و تبصره های آن می باشد.

تبصره ۴- دستورالعمل نحوه صدور مجوز خروج منابع ژنتیکی و شرایط خروج آنها ظرف شش ماه پس از ابلاغ این آیین نامه توسط وزارت جهاد کشاورزی و با همکاری سازمان حفاظت محیط زیست تهیه و توسط وزیر جهاد کشاورزی ابلاغ می‌شود.

ماده ۱۳- صادرات منابع ژنتیکی بومی از کشور توسط اشخاص حقیقی و حقوقی داخلی و خارجی با رعایت مفاد ماده (۲۰) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور - مصوب ۱۳۹۵- مجاز است. وزارت جهاد کشاورزی موظف است سالیانه فهرست منابع ژنتیکی مجاز به منظور صادرات را منتشر نماید.

ماده ۱۴ - عبور (ترانزیت) منابع ژنتیکی خارجی از کشور تابع قوانین و مقررات مربوط است.

ماده ۱۵ - واردکنندگان منابع ژنتیکی موظفند اطلاعات منابع ژنتیکی وارد شده را در سامانه اطلاعاتی جامع ثبت نمایند. وارد کننده می‌تواند درخواست نماید تا همه یا بخشی از اطلاعات وارد شده به صورت طبقه‌بندی شده نگهداری شود.

ماده ۱۶- بهره‌برداری ژنتیکی از منابع ژنتیکی در داخل و خارج از زیستگاه‌های اصلی با رعایت تبصره (۱) ماده (۷) این آیین نامه مستلزم ثبت اطلاعات متقاضی و هدف وی از بهره‌برداری در سامانه اطلاعاتی جامع است.

تبصره - اشخاص غیر ایرانی برای بهره‌برداری ژنتیکی از منابع ژنتیکی با رعایت مفاد این ماده نسبت به دریافت مجوز از دستگاه متولی اقدام می‌نمایند.

ماده ۱۷ - بهره‌برداری ژنتیکی از منابع بومی کشور برای کاربردهای تجاری مستلزم اخذ مجوز از دستگاه متولی برای تسهیم مزایای کاربرد تجاری آنها بوده و مطابق دستورالعملی است که وزارت جهاد کشاورزی تهیه و توسط وزیر جهاد کشاورزی ابلاغ می‌شود.

تبصره ۱- منابع مالی حاصله با نظارت دستگاه متولی صرف توسعه فعالیت‌های شناسایی و حفاظت از منابع ژنتیکی مرتبط می‌شود.

تبصره ۲- بهره‌بردار مکلف به افشای مبدأ منبع ژنتیکی و متعهد به انتقال فناوری حاصل از بهره‌برداری است.

ماده ۱۸- انجام هرگونه فعالیت اعم از اقدامات تشخیصی پزشکی، درمانی، پژوهشی، تجاری، خیریه که منجر به جمع‌آوری نمونه‌ها و داده‌های ژنتیک انسانی شود، مستلزم کسب مجوز از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و به ترتیب مقرر در مواد بعدی است.

ماده ۱۹- ایجاد هرگونه بانک زیستی و داده‌ای دارای نمونه‌ها و داده‌های ژنتیک انسانی از قبیل بافت، رده‌های سلولی، خون، ادرار، مدفوع، مو، ناخن و غیره با مقاصد پژوهشی، باید بر اساس یک طرح نامه تأیید شده توسط کارگروه وزارتی اخلاق در پژوهش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی صورت پذیرد. در طرح نامه پیشنهادی نحوه جمع‌آوری، سطوح دسترسی، شرایط نگهداری، بهره‌برداری، حفاظت و صیانت از نمونه‌ها و داده‌ها ذکر می‌شود.

تبصره ۱- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف است با همکاری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و جهاد دانشگاهی ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه، دستورالعمل نحوه تشکیل، فعالیت، استانداردسازی و صدور مجوز بانک‌های زیستی و داده‌ای دارای منابع ژنتیک انسانی موضوع این ماده را تهیه و ابلاغ نماید.

تبصره ۲- همه بانک‌های زیستی و داده‌ای موجود مشمول این ماده مکلفند ظرف سه ماه پس از ابلاغ دستورالعمل موضوع تبصره (۱) این ماده، مجوزهای لازم از کارگروه وزارتی اخلاق در پژوهش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی را دریافت نمایند.

ماده ۲۰- هرگونه پژوهش با استفاده از منابع ژنتیک انسانی که منجر به استخراج داده‌های ژنتیکی شود، تنها در صورتی قابل انجام است که طرح نامه پژوهش مذکور پس از تأیید

توسط یک کمیته علمی صلاحیت‌دار و تأیید یکی از کارگروه‌های اخلاق در پژوهش مورد تأیید کارگروه وزارتی اخلاق در پژوهش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، در سامانه جامع منابع ژنتیکی انسانی ثبت گردد.

ماده ۲۱- خروج منابع ژنتیک انسانی از کشور با هدف پژوهشی پس از کسب مجوز از کارگروه وزارتی اخلاق در پژوهش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی میسر است.

تبصره - دستورالعمل نحوه خروج منابع ژنتیک انسانی با هدف پژوهشی از کشور ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تهیه و توسط وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ابلاغ می‌شود.

ماده ۲۲- خروج منابع ژنتیک انسانی از کشور برای انجام آزمایش تشخیص پزشکی، مجاز است. مرجع صدور مجوز آزمایشگاه‌های مجازی آزمایشگاه مرجع سلامت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است. روال صدور مجوز به تأیید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می‌رسد.

تبصره ۱- خروج منابع ژنتیک انسانی تشخیصی از کشور تنها از سوی آزمایشگاه‌های مجاز با مسئولیت و تحت نظارت مستقیم مسئول فنی آزمایشگاه ارجاع دهنده انجام می‌شود. مسئول فنی مسئولیت رعایت دقیق ضوابط و الزامات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی را عهده دار است.

تبصره ۲- مجوز خروج منابع ژنتیک انسانی از کشور، صرفاً جهت ارسال نمونه‌های بالینی تعیین شده به آزمایشگاه مقصد معین با وظیفه تشخیصی بالینی در خارج از کشور است.

ماده ۲۳- خروج منابع ژنتیک انسانی با هدف تجاری تنها پس از کسب مجوز از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی میسر است.

ماده ۲۴- ایجاد هر گونه مراکز پذیره نویسی و بانک زیستی با اهداف درمانی از جمله بانک خون بند ناف، گامت، رویان، سلول‌های بنیادی و مانند آن تنها پس از کسب مجوز از وزارت

بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و یا دانشگاه‌های علوم پزشکی تابع و تأیید شرایط فنی نگهداری توسط سازمان غذا و دارو و یا معاونت غذا و دارو دانشگاه‌های علوم پزشکی تابع میسر است.

تبصره ۱- دستورالعمل نحوه تاسیس و اداره مراکز پذیره نویسی و بانک‌های زیستی با اهداف درمانی ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تهیه و توسط وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ابلاغ می‌شود.

تبصره ۲- هر گونه تبادل منابع ژنتیک انسانی با خارج از کشور توسط مراکز پذیره نویسی و بانک‌های زیستی درمانی منوط به کسب مجوز از معاونت درمان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و یا معاونت درمان دانشگاه‌های علوم پزشکی تابع است.

ماده ۲۵- ارایه هرگونه خدمات ژنتیک پزشکی به متقاضیان توسط آزمایشگاه‌های تشخیصی منوط به تجویز شاغلین حرف پزشکی و وابسته ذی صلاح یا دستور قضایی است.

ماده ۲۶- تمام اطلاعات مربوط به صاحبان منابع ژنتیک انسانی باید توسط آزمایشگاه‌ها، محققین، مجربان و سایر افراد دخیل در فرآیند جمع‌آوری، ثبت، نگهداری، خروج، بهره‌برداری به صورت محرمانه حفظ می‌شود و تنها در موارد مصرح در قانون افشا می‌شود. خروج منابع ژنتیک انسانی با هر هدف از کشور صرفاً با رعایت مقررات این آیین نامه پس از شناسه (کد) گذاری و بی‌نام کردن به نحوی که غیر قابل شناسایی باشد، مجاز است

ماده ۲۷ - دستگاه متولی مکلف است داده‌ها و اطلاعات منابع ژنتیکی حوزه خود را در قالب سامانه اطلاعاتی جامع تدوین، تکمیل و ساماندهی نمایند. مدیریت و نظارت بر فعالیت این سامانه اطلاعاتی به عهده دستگاه متولی است.

تبصره ۱- مؤسسات علمی- آموزشی و پژوهشی مرتبط مکلفند داده‌ها و اطلاعات منابع ژنتیکی مجموعه‌های خود را حسب مورد در سامانه اطلاعاتی جامع مرتبط پس از تأیید دستگاه متولی ثبت نمایند.

تبصره ۲- سایر اشخاص حقیقی و حقوقی می‌توانند نسبت به ورود داده‌ها و اطلاعات منابع ژنتیکی مجموعه‌های خود حسب مورد در سامانه اطلاعاتی جامع مرتبط اقدام نمایند تا پس از تأیید دستگاه متولی ثبت نهایی شود.

تبصره ۳- شیوه ثبت اطلاعات منابع ژنتیکی گیاهان، جانوران، ریزسازواره‌ها (میکروارگانیسم‌ها)، قارچ‌های ماکروسکوپی، جلبک‌ها و گل‌سنگ‌ها و سایر منابع ژنتیکی به موجب دستورالعملی است که ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه توسط وزارت جهاد کشاورزی و با همکاری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تهیه و ابلاغ می‌شود.

تبصره ۴- بانک‌های اطلاعاتی دستگاه متولی، تا زمان ایجاد سامانه اطلاعاتی جامع وظیفه ثبت را عهده دار خواهند بود.

ماده ۲۸- دستگاه متولی موظف است نسبت به ایجاد سامانه اطلاعاتی جامع منابع ژنتیکی ظرف شش ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه اقدام نماید.

تبصره ۱- دستگاه متولی مکلف است امکان نظارت و پایش برخط بر محتوای داده‌ها و اطلاعات موجود در سامانه را برای دستگاه نظارتی فراهم نماید.

تبصره ۲- دستگاه متولی مکلف است نسبت به ایجاد پنجره واحد، امکان ارتباط میان سامانه اطلاعاتی جامع را فراهم نماید. مدیریت این پنجره مطابق مصوبات شورای ملی منابع ژنتیکی کشور، موضوع ماده (۴) قانون است.

تبصره ۳- دسترسی به اطلاعات موضوع این آیین نامه تابع قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات - مصوب ۱۳۸۸- است.

ماده ۲۹- دستورالعمل طبقه‌بندی داده‌ها و نمونه‌های ژنتیکی موجود در سامانه اطلاعاتی جامع و سطوح دسترسی توسط دستگاه متولی و با همکاری دستگاه نظارتی ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه تهیه و ابلاغ می‌شود.

ماده ۳۰- دستگاه متولی و کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که مطابق این آیین نامه مجاز به فعالیت در حوزه منابع ژنتیکی هستند هر یک در حیطه فعالیت خود مکلف به حفاظت از داده‌های مربوط و منابع در اختیار هستند.

ماده ۳۱- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف است با هماهنگی دستگاه متولی و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و با همکاری جهاد دانشگاهی و انجمن‌های علمی مورد تأیید وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی سه ماه پس از ابلاغ این آیین نامه، راهنمای اختصاصی مربوط به رعایت نکات حفاظتی، امنیتی، نظارتی و صیانتی برای پژوهش، بهره‌برداری و به اشتراک گذاری داده‌های ژنتیک را تهیه و ابلاغ نماید.

ماده ۳۲- رهاسازی هرگونه منابع ژنتیکی بیگانه که به منظور دسترسی و با بهره‌برداری ژنتیکی مورد استفاده قرار گرفته اند، مستلزم ارایه ارزیابی مخاطرات زیست محیطی موضوع ماده (۵) قانون ایمنی زیستی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۸۸- و مفاد بند (ج) ماده (۴) قانون یاد شده توسط متقاضی و اخذ مجوز از دستگاه متولی است.

ماده ۳۳- دستگاه متولی حسب مورد برگه (فرم)های استاندارد موافقتنامه انتقال نمونه ژنتیکی را متناسب با انواع منابع ژنتیکی تهیه و برای استفاده متقاضیان تبادل منابع ژنتیکی ابلاغ می‌نماید.

ماده ۳۴- واردات هرگونه منابع ژنتیک مربوط به ریزسازواره‌ها (میکروارگانیزم‌ها) و رده‌های سلولی برای استفاده در حوزه‌ها و صنایع مختلف از جمله کشاورزی، دامی، صنایع دارویی، صنایع غذایی، صنعت نفت و سایر صنایع حسب مورد پس از کسب مجوز از دستگاه متولی میسر است.

تبصره ۱- واردکنندگان ریزسازواره (میکروارگانیزم) و رده‌های سلولی لازم است پس از ورود و قبل از استفاده بلافاصله نسبت به ثبت و ذخیره منبع ژنتیکی مذکور در مرکز ملی

ذخایر زیستی و ژنتیک ایران اقدام نمایند. مرکز ملی ذخایر زیستی و ژنتیک ایران موظف است اطلاعات ثبت شده موضوع این تبصره را در سامانه اطلاعاتی جامع درج نماید.

تبصره ۲ - دستورالعمل مربوط به صدور مجوز واردات ریزسازواره‌ها (میکروارگانسیم‌ها) و رده‌های سلولی ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه توسط شورای ملی منابع ژنتیکی کشور، موضوع ماده (۴) قانون تهیه و ابلاغ می‌شود.

تبصره ۳ - درخواست‌های ثبت شده توسط دستگاه متولی برای اطلاع در پنجره واحد موضوع این آیین نامه، در دسترس سایر دستگاه‌های متولی و دستگاه ناظر قرار می‌گیرد.

تبصره ۴- دستگاه‌های اجرایی موظفند حسب مورد فهرست ریز سازواره‌ها (میکروارگانسیم‌ها) و رده‌های سلولی فاقد نیاز به مجوز را در مرکز ملی ذخایر زیستی و ژنتیک ایران درج و نسبت به به روزرسانی سالیانه آن اقدام نمایند.

ماده ۳۵- واردات هرگونه ریزسازواره (میکروارگانسیم) برای مقاصد پژوهشی در حوزه سلامت انسانی منوط به تأیید طرح نامه پژوهش در کمیته علمی صلاحیت‌دار و کارگروه اخلاق در پژوهش ذی صلاح و در سایر حوزه‌ها منوط به تأیید طرح نامه پژوهش در کمیته علمی صلاحیت‌دار و ثبت در مرکز ملی ذخایر زیستی و ژنتیک ایران است.

ماده ۳۶- هر گونه دسترسی و بهره‌برداری ژنتیکی از منابع ژنتیکی بدون رعایت مفاد این آیین نامه تابع ماده (۸) قانون است.

ماده ۳۷- ارتقای آگاهی‌های عمومی و فرهنگ سازی در خصوص دسترسی و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی در داخل زیستگاه‌های اصلی، توسط دستگاه متولی انجام می‌شود.

ماده ۳۸- اعتبارات مورد نیاز اجرای این آیین نامه پس از پیشنهاد توسط دستگاه متولی، توسط سازمان برنامه و بودجه کشور در لوایح بودجه سنواتی پیش بینی می‌شود.

ماده ۳۹- هر یک از سه دستگاه متولی اجرای قانون مکلفند گزارش عملکرد اجرایی این آیین نامه و کلیه فعالیت‌های انجام گرفته در زمینه صدور مجوزها و تسهیل در امر پژوهش را به صورت سالیانه تهیه و به شورای ملی منابع ژنتیکی کشور ارائه دهند.

ماده ۴۰- فعالیت‌های مرتبط با منابع ژنتیکی در حوزه‌های امنیتی و دفاعی تابع دستورالعملی است که توسط ستاد کل نیروهای مسلح و با همکاری وزارتخانه‌های دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و اطلاعات ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه تهیه و ابلاغ می‌شود.

ماده ۴۱- مواد (۳) تا (۱۷) این آیین نامه شامل منابع ژنتیکی کشاورزی، منابع طبیعی و محیط زیست و مواد (۱۸) تا (۲۶) شامل منابع ژنتیکی پزشکی انسانی و مواد (۱) و (۲) و (۲۷) تا (۴۰) همه منابع ژنتیکی کشور را شامل می‌گردد. |

معاون اول رئیس جمهور- اسحاق جهانگیری

اسحاق جهانگیری
معاون اول رئیس جمهور
ص

ISBN:978-964-520-987-0

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۲۰-۹۸۷-۰

نقشه کلکسیون‌های منابع ژنتیکی کشاورزی و منابع طبیعی

آدرس: تهران، خیابان حافظ پائین‌تر از تقاطع جمهوری اسلامی، کوچه ایرانیان، پلاک ۱
کد پستی ۱۱۳۸۹۵۶۳۱۴

تلفن : ۶۶۷۵۴۴۴۰

دورنگار ۷۲۹۵۷۲۳۷

وبگاه : ncgr.areeo.ac.ir

